"Өңірлерді дамыту" бағдарламасын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі № 862 Қаулысы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 28 маусымдағы № 728 қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Үкіметінің 28.06.2014 № 728 (01.01.2015 бастап қолданысқа енгізіледі) қаулысымен.

Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары туралы» 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 және «Мемлекет басшысының 2011 жылғы 28 қаңтардағы « Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі шаралар туралы» 2011 жылғы 18 ақпандағы № 1158 жарлықтарын іске асыру мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған «Өңірлерді дамыту» бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.

2. Орталық және жергілікті атқарушы органдар Бағдарламаны іске асыру жөнінде шаралар қабылдасын.

3. Жергілікті атқарушы органдар тоқсан сайын Қазақстан Республикасы Экономикалық даму және сауда министрлігіне есепті кезеңнен кейінгі айдың 15 күнінен кешіктірмей Бағдарлама шеңберінде іске асырылатын бюджеттік инвестициялық жобалардың орындалуы туралы ақпарат берсін.

4. Жауапты орталық және жергілікті атқарушы органдар «Салалық бағдарламаларды әзірлеу және мониторингілеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 18 наурыздағы № 218 қаулысымен бекітілген Салалық бағдарламаларды әзірлеу және мониторингілеу ережесіне сәйкес Бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпарат берсін.

5. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Экономикалық даму және сауда министрлігіне жүктелсін.

6. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі К.Мәсімов

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 26 шілдедегі

№ 862 қаулысымен бекітілген

«Өңірлерді дамыту» бағдарламасы

Ескерту. Бағдарлама жаңа редакцияда - ҚР Үкіметінің 2012.10.04 № 1258 Қаулысымен.

1. Бағдарламаның паспорты

Ескерту. 1-бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

Бағдарламаның атауы	«Өңірлерді дамыту» бағдарламасы
Әзірлеуге негіздеме	Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 21 шілдедегі № 118 Жарлығымен бекітілген елдің аумақтық-кеңістіктік дамуының 2020 жылға дейінгі болжамды схемасы; Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 28 қаңтардағы Қазақстан халқына «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Жолдауы; Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 18 ақпандағы № 1158 Жарлығымен бекітілген Мемлекет басшысының 2011 жылғы 28 қаңтардағы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспары; Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты!» атты Жолдауы; Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 30 қаңтардағы № 261 Жарлығымен бекітілген Мемлекет басшысының 2012 жылғы 27 қаңтардағы

«Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты!» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпы ұлттық іс-шаралар жоспары;

Бағдарламаны әзірлеуге және іске асыруға жауапты мемлекеттік орган	Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі
Бағдарламаның мақсаты	Өңірлердің перспективада өзекті әлеуметтік-экономикалық проблемаларын шешу
Бағдарламаның міндеттері	1. Өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуын шектейтін жүйелі проблемалары мен факторларын анықтау және оларды жою үшін жергілікті атқарушы органдар іс-қимылдарының тиімді тетігін әзірлеу. 2. Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды басым дамыту арқылы өңірлік[1] және әлемдік нарықтармен ықпалдастырылған ұзақ мерзімді экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру. 2-1. Ауылдық аумақтарды дамыту. 3. Бәсекеге қабілеттілігін және халықтың экономикалық әлеуеті мен қоныстандыруды ұтымды кеңістіктік ұйымдастыру үшін өңірлерді қаржылық қолдау.

_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

[1]Мұндағы «өңір» ұғымы Орталық Азияны, РФ Орал және Сібір өңірлерін, Батыс Қытайды, Кавказ маңын қамтиды.

Іске асыру мерзімі	1-кезең - 2011 - 2012 жылдар (пилоттық) 2-кезең - 2013 - 2020 жылдар

Нысаналы индикаторлар 2015 жылға қарай: ЖӨӨ-ның нақты мәнде алдыңғы жылға өсуін қамтамасыз ету:

Облыс/қала	2011	2012	2013	2014	2015
Ақмола	108,2	107,4	107,2	108,5	107,2
Алматы	105,8	105,8	106,0	106,1	106,4
Атырау	103,2	103,8	103,0	107,2	111,6
Батыс Қазақстан	106,1	105,6	104,0	104,6	104,4
Жамбыл	108,8	106,6	106,4	106,9	105,7
Қарағанды	106,4	106,0	105,2	105,3	106,5
Қостанай	105,8	107,0	106,7	106,9	108,2
Қызылорда	104,1	105,2	104,3	105,5	105,4
Маңғыстау	106,1	105,7	106,9	107,0	107,9
Оңтүстік Қазақстан	108,1	108,1	108,0	109,2	109,7
Павлодар	106,0	105,7	105,1	104,9	105,8
Солтүстік Қазақстан	107,0	105,6	105,6	106,1	104,6
Шығыс Қазақстан	108,0	106,9	106,7	108,0	107,4
Астана қаласы	108,5	108,1	106,8	107,0	106,1
Алматы қаласы	108,2	108,8	108,4	107,9	107,1

Бағдарлама шеңберінде бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің тартылған жеке инвестициялар көлеміне арақатынасы кемінде 1/2 құрайды;

2020 жылға қарай:

Бағдарлама шеңберінде бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің тартылған жеке инвестициялар көлеміне ара қатынасы кемінде 1/2 құрайды;

2012 жылмен салыстырғанда:

- агломерациялар халқының өмір сүру деңгейін (нақты табыстарын) 50%-ға;
- агломерациялар халқының санын 20%-ға;
- агломерациялар аумағында шоғырландырылған кәсіпорындарда еңбек өнімділігін 50%-ға;
- ауыл халқының өмір сүру деңгейін (ақшалай табыстарын) 30 %-ға;

- агломерациялар аумағында шоғырландырылған кәсіпорындардың инновациялық (жоғары технологиялық) өнімді шығаруын 20%-ға;
- агломерациялар экономикасының құрылымындағы шағын және орта кәсіпкерліктің үлесін 50%-ға ұлғайту;
2012 жылмен салыстырғанда:
- агломерациялардың шикізат емес сектордың өзіндік құн құрылымындағы көлік шығындарының үлесін 10%-ға азайту.

Қаржыландыру көздері мен көлемі	Бағдарламаны қаржыландыру республикалық және жергілікті бюджеттер қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да көздер есебінен және шегінде жүзеге асырылатын болады. Бағдарламаны республикалық бюджеттен қаржыландыру көлемі: 2011 жылы — 176,5 млн. теңгені, 2012 жылы - 15 050,0 млн. теңгені**, 2013 жылы - 29 500,0 млн. теңгені**, 2014 жылы - 20 000,0 млн. теңгені**, 2015 жылы - 21 000,0 млн. теңгені** құрайды. Жергілікті бюджеттерден қоса қаржыландыру көлемі республикалық бюджеттен Бағдарлама шеңберінде іске асырылатын инвестициялық жобаларға бағытталатын қаражат көлемі айқындалғаннан кейін анықталатын болады. 2016-2020 жылдарға-______**. **Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған

республикалық және жергілікті бюджеттерді бекіту және нақтылау кезінде анықталатын болады.

2. Кіріспе

Ескерту. 2-бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

«Өңірлерді дамыту» бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 21 шілдедегі № 118 Жарлығымен бекітілген Елдің аумақтық-кеңістіктік дамуының 2020 жылға дейінгі болжамды схемасын, Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 28 қаңтардағы Қазақстан халқына «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» және 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту — Қазақстан дамуының басты бағыты!» атты жолдауларын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспарын іске асыру шеңберінде әзірленген.

Елдің 2020 жылға дейінгі аумақтық-кеңістіктік дамуының болжамды схемасының маңызды бөлігі жаңа өңірлік саясат болып табылады, оның мақсаты экономикалық әлеуеттің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын құру және халықтың тыныс-тіршілігі үшін қолайлы жағдай жасау болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстанда жаңа аумақтық ұйым қалыптастырылып жатқанын атап өткен жөн. Бұл, ең алдымен, ірі қалалар - агломерациялардың үдемелі өсуінен айқын көрінеді.

Қазіргі заманғы Қазақстанда қалалық агломерацияларды қалыптастырудың негізгі үрдістерін қарастыра отырып, аумақтардың анық көрінетін табиғи аймақтарына және жоспарлы экономикадан қалған қоныстандыру ерекшеліктеріне байланысты олардың әркелкі екендігін атап өткен жөн.

Қазіргі уақытта қалыптасып жатқан қалалық агломерациялар елдің барлық халқының үштен бір бөлігін шоғырландырады. Олардың ішінде барынша ауқымдысы (халық санын және маңындағы қалалармен бірге өзек-қаланы қамтитын агломерациялар құрылымының күрделілігін есепке ала отырып) Алматы мен Шымкент маңында дамып келеді. Қарқынды өсуі қоныстандыру жүйесіндегі жаңа елорданың рөлін арттыруға бағытталған мемлекеттің заманауи саясатына негізделген Астана әлі дамыған қала маңы аймағын қалыптастырып үлгерген жоқ. Республиканың батысында Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерациялар перспективалы болып табылады.

Бұл ретте Астана агломерациясының құрамына бірыңғай агломерациялық құрылым жасауға қабілетті Қарағанды қаласы және оның маңындағы елді мекендер (серіктес қалалар, кенттер) тартылады.

Басқа жағынан алғанда, жоспарлы экономикадағы қалыптасқан орталықтардың (мысалы, моноқалалар, ауылдық елді мекендер (бұдан әрі - АЕМ) ыдырауы депрессивті аумақтардың пайда болуына алып келді және қоғамда қиын әлеуметтік үдерістерді (көші-қон, инфрақұрылымның құлдырауы, жұмыссыздық, әлеуметтік маргиналдану) туғызды.

Алайда, елдің аумақтық ұйымдастырылуындағы жүргізіліп жатқан үдерістерге қарамастан, өңірлік саясатта, әсіресе өңірлерді қаржыландыру мәселелерінде (бюджет саясаты) бұрынғы тәсілдер сақталуда. Мәселен, бюджет қаражатын экономикалық өсу перспективалары мен тиісті демографиялық әлеуеті жоқ жекелеген елді мекендерді дамытуға жұмсау практикасы жалғасуда.

Мемлекет ресурстарын өңірлердегі іс жүзінде қажетті және перспективалы жобаларға шоғырландыру қажет. Бұл түпкі нәтижесінде бюджет шығыстарының жоғары тиімділігіне әкеледі.

Бағдарламаның бағыттары қабылданған мемлекеттік және салалық бағдарламаларда белгіленген негізгі басымдықтарға тікелей байланысты. Бағдарламаның іс-шаралары мен жобалары жаңа жұмыс орындарын құру арқылы жұмыспен қамтамасыз етуді арттыруға, экономиканың барлық салаларына қазіргі заманғы инновациялық технологияларды енгізуге бағытталған. Сондай-ақ Бағдарлама шеңберінде өңірлерде әлеуметтік-рекреациялық сала объектілерін, оның ішінде білім беру, денсаулық сақтау, спорт, саябақ аймақтарын және басқаларды салу және қайта жаңғырту бойынша жобалар («Жұмыспен қамту 2020», «Өнімділік 2020», 2011 - 2020 жылдарға арналған «Ақ бұлақ» салалық бағдарламалары, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2011 - 2015 жылдарға арналған « Саламатты Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы) қарастырылады.

1) Өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссия (бұдан әрі - ВАК) - Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы консультациялық-кеңесші орган;

2) уәкілетті орган - Бағдарламаны іске асыруға жауапты Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі (бұдан әрі - уәкілетті орган);

3) жұмыс органы – Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі (бұдан әрі - жұмыс органы);

4) республикалық бюджеттік бағдарламаның әкімшісі - Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі;

5) Бағдарламаның жергілікті деңгейдегі үйлестірушісі - жергілікті жерлерде Бағдарламаны іске асыруға жауапты облыстардың, Астана мен Алматы қалаларының экономика және бюджеттік жоспарлау басқармалары (бұдан әрі – Бағдарламаның үйлестірушілері).

Бағдарламада қолданылатын терминдер:

1) тірек ауылдық елді мекен (бұдан әрі – ТАЕМ) – абаттандырылған елді мекен, онда сол жерде тұратын халыққа және іргелес орналасқан аумақтардың тұрғындарына қажетті әлеуметтік стандарттарды қамтамасыз ету үшін өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымдар жасалатын болады;

2) «зәкірлік» инвестициялық жоба – ауыл халқының өмір сүру сапасына әсер ететін, тірек ауылдық елді мекендердің экономикасын әртараптандыруға бағытталған орта немесе ірі инвестициялық жоба.

3. Ағымдағы жағдайды талдау

Ескерту. 3-бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

Елдегі үдемелі индустрияландыру және экономиканы әртараптандыру бағытына бет алу «экономикалық әлеуеттің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын құру және халықтың өмір сүруі үшін қолайлы жағдайлар жасау мақсатында экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру жоспарларымен» тікелей байланысты. Республиканың өңірлік дамуына жаңа серпін беру қажеттігі туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 28 қаңтардағы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына Жолдауында да ерекше айтылған, онда «индустрияландыру өңірлік саясаттың жаңа парадигмасын құрайды» делінген.

Қазіргі кезеңде Қазақстанның өңірлік саясаты өңірлердің ішкі және сыртқы бәсекеге қабілеттілігін ұлғайту, еңбек пен капитал ресурстарының экономикалық өсу орталықтарында (аумақтық) шоғырлануы, республика тұрғындарының өңірлік жұмыспен қамтылуын және өмір сүру сапасын арттыру үшін қолайлы жағдай мен факторлар қалыптастыруды қамтамасыз етуге арналған.

Өңірдің бәсекеге қабілеттілігі өңірлерде халыққа тұрақты және тиімді жұмыс орындарын құратын өнеркәсіптерді құру және іске қосу үшін өңірдің (табиғи, шикізат, еңбек, инфрақұрылым) әлеуетін қолдану дәрежесімен және тиімділігімен анықталады. Өңірлер бір-бірінен өз әлеуеті арқылы әртүрлі болатындықтан, әр өңірдің бәсекеге қабілеттілігін арттыру саясаты да әртүрлі болады.

Өңір жұмыс істеп тұрған немесе жаңа кәсіпорындарда олардың бәсекеге қабілеттілігін іске асыруға және арттыруға жағдай жасай алғанда ғана бәсекеге қабілетті бола алады. Оның үстіне, өңір тек кәсіпорындар үшін ғана емес, сонымен қатар ең маңызды ресурстарының бірі болып табылатын жергілікті халыққа да тартымды болуы тиіс.

Жергілікті атқарушы органдардың өңірдегі іскерлік және инвестициялық

ахуалға әсер ететін ең шешуші міндеттерінің бірі инфрақұрылымды дамыту мен қолдау және соның негізінде жекелеген кәсіпорындар мен өндірістердегі орын алған шектеулерді алып тастау болып табылады. Сонымен қатар, аумақтың бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын маңызды факторларға қоршаған ортаның тартымдылығы мен қолайлы экологиялық жағдайы да жатады.

Жаңа өңірлік саясаттың тағы бір маңызды бағыты өңірлік аумақтық ұйымдастыруды қалыптастыру болып табылады, ол ұлттық экономиканың экономнкалық өсуінің ең маңызды орталықтары болып табылатын урбанизациялану үдерістері мен агломерациялардың дамуын ынталандыруды және реттеуді, экономикалық және демографиялық әлеуеті бар перспективалы елді мекендерді дамытуды және қолдауды қамтиды.

Агломерация - тұрақты өндірістік, мәдениетті-тұрмыстық және өзге байланыстармен бір-бірімен біріккен, сондай-ақ аумақтық араласып кетуге бейім бір (моноорталықты) немесе бірнеше (көп орталықты) өзек-қалалардың айналасында орналасқан елді мекендердің урбанизациялық жинақталуы.

Апаттық қалыптасқан агломерацияларды перспективалы дамыту экономикалық, инфрақұрылымдық және өзге процестерді үйлестіретін қала құрылыс шешімдерінің негізінде оларды аумақтық дамытуды басқару жүйесін жасау негізінде реттелуі тиіс.

Қала агломерацияларын бөлудің (сәйкестендіру) жалпыға танымал атрибуттарына (белгілеріне) жанамалас қалалар және өзінің аумақтық ортасы бар жеке ірі қалалар арасындағы функционалдық байланыстар жатады, оның ішінде:

1) агломерация шегінде шаруашылық жүргізуші субъектілер мен экономикалық қызмет түрлері арасындағы экономикалық байланыспен білдірілген бірыңғай экономикалық нарықтың болуы және экономикалық мамандanудың тұтастығы;

2) агломерациялардың жеке бөліктерінің арасындағы халықтың тұрақты еңбек, оқу, тұрмыстық, мәдени және көші-қонның жаппай ағымының (маятниктік көші қонның) болуы;

3) жоғары көліктік қолжетімдік (автомобиль және темір жолдар арқылы 1,5 сағатта жету мүмкіндігі), көлік желілерінің байланыстылығы және тұрақты қала маңы қатынасының болуы;

4) үлкен орталық қаланың және онымен экономикалық тығыз байланыстағы қоныстардың болуы;

5) инфрақұрылымның ортақтығы;

6) халықтың тығыз қоныстануы.

Ірі қала құрылысы жүйесін құруда агломерацияның барлық тұрғындары пайдалана алатын өзара байланысты оң әсерлерге мыналар жатады:

1) сараланған және саны неғұрлым көбірек еңбек нарығын қалыптастыру

әсері - бұл аумақты автоматты түрде әртүрлі инвестициялық салымдар үшін неғұрлым тартымды етеді, өйткені инвестор қажетті біліктілігі бар мамандарды іздеуге аз шығынданады. Барлық өркениетті әлемдегі сияқты, Қазақстанда да адами ресурстар бағалылығы жағынан бірінші орынға шықты, бұл жалпы экономикалық өсуге оң септігін тигізеді;

2) аумақ тартымдылығының тауарларды өткізу және қызметтер көрсету нарығы ретінде күрт арту әсері. Мұндай қызметтер көрсететін компаниялар өз жұмысын жергілікті тұтыну нарығының сыйымдылығына бағдарлана отырып жүзеге асырады: экономикалық өсудің жеделдеуімен қоса қызмет көрсетуді тұтынушылардың әлеуетті класының едәуір ұлғаюы қалаларды халық саны жағынан қаламен - агломерацияның өзегімен салыстырылатын өңірлік орталықтарға қарағанда неғұрлым тартымды етеді;

3) «инфрақұрылымдық әсер» туындату - жаңа энергия қуаттарын, қуатты көлік кешендерін, мультимодальды тораптарды, ақпараттық коммуникацияларды, мәдениет, білім беру және инновациялық инфрақұрылым құрылысы саласындағы аса ірі жобаларды іске асыруға болады;

4) ірі орталықпен көрші болу әсері - агломерацияның барлық тұрғындары үшін еңбек, білім, сауда, мәдени және агломерацияның әртүрлі аймақтарындағы басқа да мүмкіндіктерге толық ауқымды қол жетімділігі;

5) экономикалық өсу, халық әл-ауқатының өсуі, шағын және орта қалалық кеңістікте тұру артықшылықтарын сақтай отырып, білім алу және кәсіби жағынан өзін-өзі таныту мүмкіндіктерінің жоғарылауы дәстүрлі ірі индустриялық қаламен салыстырғанда, агломерацияда тұрудың тартымдылығын арттыруға мүмкіндік береді, бұл тиісінше халықтың көші-қон ағынын азайтады.

Жалпы урбанизация процестері сияқты, қалалық агломерацияларды дамытуға сатылылық тән, яғни олардың дамуы бірқатар дәйекті ауысулардан тұрады. Агломерациялардың пайда болуының өзі агломерациялық орналастыру әсері рөлінің артуы есебінен қалалық агломерацияларға негізгі экономикалық функциялар келе бастаған кезде, классикалық (немесе ірі қалалық) урбанизация сатысында белсенді индустрияландыру нәтижесінде қалалардың тез өсуінен кейін мүмкін болды. Урбанизацияның осы классикалық сатысында агломерациялардың өзінде орталық қала неғұрлым белсенді дамиды және орталыққа бағытталған көші-қон ағындары басым болады.

Индустрияланудан кейінгі экономикаға ауысудың басталуымен сәйкес келетін кеш урбанизацияның келесі сатысы немесе қосалқы урбанизация, агломерация орталықтарымен салыстырғанда қала маңындағы кенттердің ілгерілеп өсуімен байланыстырылады, ол кейін ірі қалалардағы халық санының азаюына және тұрғындардың бір бөлігінің қала маңындағы кенттерге көшуіне ауысады.

Контр- немесе дезурбанизация сатысы барлық агломерацияның және оның құрылымдық аймақтарындағы халық санының азаюымен байланыстырылады. Өсу, егер ол болған жағдайда, шеткі, яғни агломерациядан тыс аумақтарда болады. Бұл жерде (ауылдық жерлерде, шағын және орташа қалаларда) экономикалық белсенділіктің ілгерілеп өсуі орын алады, халықтың әлеуметтік-демографиялық құрылымы, олардың жұмыспен қамтылуы мен өмір сүру салты өзгереді, яғни ауылдық-қалалық континуумның (шағын кеңістіктің) қалыптасу процесі орын алады.

Заманауи Қазақстанға қала агломерацияларын қалыптастырудың негізгі тенденцияларын жобалау қазақстандық агломерациялар урбанизация эволюциясының бастапқы ірі қалалық сатысында екендігін көрсетеді. Аса ірі агломерацияларға орталық және қала маңы аймақтарының анық даму теңгерімсіздігі тән. Көп жағдайларда соңғы аталғандар басым түрде ауылдық аумақтар ретінде дамиды.

Қалыптасып келе жатқан агломерациялар үшін олардың шекараларын және агломерациялардың әсер ету аймағына кіретін елді мекендерді (серіктес қалаларды, көршілес қалаларды, кенттерді, ауылдарды қоса алғанда) айқындау өзекті мәселе болып табылады.

Осыған байланысты мемлекет инфрақұрылымдық жобаларға ресурстар бөлумен, іргелес орналасқан қалалардың экономикасына және еңбек нарықтарына кіріктіруді ынталандыра отырып, агломерацияларды қалыптастыру процестеріне қолдау көрсетуде. Алайда, ірі өңіраралық инфрақұрылымдық жобаларды іске асырудың күрделілігіне және бірыңғай экономикалық кеңістікті ұстау проблемаларына байланысты жаңа өңірлер шекараларының конфигурациясы және оларды біріктіру перспективалары, өкілеттіктердің ара-жігін ажырату және бірнеше елді мекендер аумағындағы инфрақұрылымдық жобаларды бірлесіп іске асыру тетіктері секілді әкімшілік сипаттағы мәселелер кешенін бір мезгілде шешу қажет.

Қазақстан Республикасындағы агломерациялық даму проблемасына қатысты қолайлы орта құруға және орталық және қала маңы аймақтарын теңгерімді дамытуды қамтамасыз етуге назар аудара отырып, дамудың жаңа қағидаттарына көшу кезінде халық санының бақылаусыз өсуін шектеу өзекті мәселе болып табылады.

Осыған байланысты өзара байланыстағы ерекше аумақтық құрылулар ретінде әлеуметтік-экономикалық даму мен қалалық агломерацияның қала құрылысын жоспарлаудың кешенділігі мен үйлесімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін агломерацияларды дамытуды жоспарлаудың жаңа тәсілін әзірлеу қажет.

Қазақстандағы агломерацияларды айқындаудың негізгі критерийлері: өңір халқының тығыз орналасуын, көші-қоны ағынын, ресурстық базаны (жер

, су, азық-түлік ресурстарын) қамтитын демографиялық сыйымдылық;
ыңғайлы географиялық орналасуын, халықаралық көлік дәліздерінен өтуін, көлік торабы мен инфрақұрылымның болуын білдіретін логистикалық әлеует;
экономикалық әлеует, яғни өзек-қаланың дамуы (өнеркәсіптік, сервистік, еңбек, қаржы, ғылыми әлеует);
4) Қазақстан жағдайларында маңызды болатын өзек-қаланың (астана, республикалық маңызы бар қала) әкімшілік мәртебесі болып табылады, себебі бюджеттік қорлардың бақылануын болжайды.

Осылайша, Қазақстан Республикасындағы агломерациялық даму проблемасын ескере отырып, жоғарыда көрсетілген өлшемдерді есепке ала отырып, сондай-ақ олардың даму коэффициенттерін және халық санын есептеу негізінде бірінші және екінші деңгейдегі агломерациялар (перспективалы агломерациялар) айқындалған.

Бірінші деңгейдегі агломерацияларға Астана, Алматы және Шымкент қалаларында орталықтары бар агломерациялар (даму коэффициенттері тиісінше 0,69, 13,03 және 7,4-ке тең), ал екінші деңгейдегі агломерацияларға — Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерациялар (тиісінше 0,97 және 0,18) (1-қосымша) жатады. Агломерациялардың даму шегі 1,0-ге тең даму коэффициентімен айқындалады. Елорда мәртебесі және Қарағанды қаласының жақындығы (2-сағаттық көлік жетімділік) Астана қаласының даму коэффициентін әлеуетті түрде едәуір арттырады (1,8-2,0-ге дейін). Екінші деңгейдегі агломерациялардың агломерациялық әсерлерін толыққанды іске асыру (Ақтөбе, Ақтау) тек ұзақ мерзімді перспективада болжанады, шамамен алғанда 2017 жылдан ерте емес.

Бұл ретте Астана, Алматы және Шымкент қалаларының халық саны Қазақстан жағдайларында агломерациялық әсер іске асырылатын деңгейден асады (500 мың адам), ал Ақтөбе және Ақтау қалаларының халық саны бұл деңгейге әлі жеткен жоқ.

Бұдан басқа, елдің солтүстігінде (Қостанай-Рудный, Павлодар-Ақсу) және шығысында (Семей, Өскемен, өзге қалалар) желілік үлгідегі қалыптасып келе жатқан және әлеуетті агломерациялардың агломерациялық әлеуетін анықтау бойынша жұмысты, сондай-ақ перспективалы өңіраралық құрылымдарды анықтау жұмысын өткізу жеке көзделеді.

Агломерациялардың болжамды шекараларын және халықтың оңтайлы санын анықтау агломерация аумағының демографиялық сыйымдылығын есептеу негізінде жүзеге асырылады.

Агломерация аумағының демографиялық сыйымдылығы күнделікті қызмет үшін анағұрлым маңызды табиғи құрамдауыштарды: өнеркәсіптік және азаматтық құрылысқа; қала маңында ауыл шаруашылығы базасын

ұйымдастыруға қажетті ауыл шаруашылығы жерлеріне; халықтың жаппай демалысын ұйымдастыру үшін қолайлы аумақтарға; су ресурстарына жарамды аумақтарды талдау жолымен белгіленген.

Агломерациялық ареалды делимитациялау үшін (шекараларды белгілеу) изохрон әдісі пайдаланылған, ол агломерация орталығына (өзек) баруға қажетті уақыт шығындарын ескере отырып, агломерацияның шекарасын айқындауды білдіреді. Агломерацияның шекарасы ретінде бірінші деңгейдегі агломерациялар үшін 1,5-сағаттық изохрон және екінші деңгейдегі агломерациялар үшін 1,0-сағаттық изохрон қабылданды. Аталған әдістің көмегімен агломерация аумағының шегінде елді мекендер сәйкестендірілді (2, 3-қосымшалар).

Астана - республиканың елордасы, елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының көшбасшыларының бірі болып табылады. Қаланың, жақын орналасқан облыстардың және жалпы елдің кеңістіктік құрылымының серпінді дамуына жалпы астананы көшіру туралы шешім айқындаушы ықпал етті. Тиімді экономикалық-географиялық орналасудың көп көлемді материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарымен қосылғанда агломерациялық даму әлеуеті әлі іске асырылмаған Астана қаласын агломерация орталығы ретінде қалыптастыру үшін зор маңызы бар.

Республика көлемдегі қаланың ЖӨӨ үлесі 8,4%-ды құрайды (2011 жылғы деректер бойынша). Қала экономикасының негізін мыналар құрайды: өзге қызметтер (43,7%), көтерме және бөлшек сауда (27%), көлік және байланыс (14,4%), құрылыс (11,1%), өнеркәсіп (3,7%), ауыл шаруашылығы (0,1%).

Астана қаласы халқының саны 2012 жылғы 1 қаңтарда 742,9 мың адамды құрайды.

Қала халқының өмір сүру деңгейінің талдауы барлық қарастырылатын көрсеткіштер бойынша оң серпінді анықтады. Астана қаласының экономикалық тұрғыдан белсенді халқының саны 2011 жылы 398,6 мың адамды құрады және 2006-2011 жылдар аралығында 31,6%-ға өсті.

2011 жылы жұмыссыздар саны 23,2 мың адамды құрады. 2000 жылдан бастап жұмыссыздық деңгейі жыл сайын төмендеп, 2011 жылдың қорытындылары бойынша 5,8%-ды құрады.

Астана агломерациясының көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронасына Ақмола облысының Аршалы, Целиноград және Шортанды аудандары кіреді (3-қосымша). Перспективалы Астана агломерациясының аумағында 2012 жылғы 1 қаңтарда 859,2 мың адам сүрді, оның республика халқының санындағы үлесі 5,2%-ды құрайды. Астана агломерациясының демографиялық сыйымдылығы (өзектегі адам санының шегі) есептеулерге сәйкес 2 460 мың адамды құрайды (3-қосымша).

Алматы - агломерациялық орталық ретінде белсенді қалыптасып келе жатқан

елдің ең ірі мегаполисі. Алматы қаласының тартылыс аймағына Талғар, Есік, Қаскелең, Қапшағай қалалары және тығыз экономикалық, еңбек және әлеуметтік байланыстары бар жанында орналасқан кенттер мен ауылдар жатады. Алматы қаласы ұлттық және әлемдік нарықтармен байланысты қамтамасыз ететін адами, қаржылық ресурстардың, білім беру және ғылыми әлеуеттің, дамыған инфрақұрылымның жоғары шоғырлануымен ерекшеленеді. Қаланың ЖҰҰ үлесі республикалық көлемде 17,8%-ды құрайды (2011 жылғы деректер).

Алматы қаласы ЖҰҰ салалық құрылымын талдау ол қаланың экономикалық базасын қызметтер секторының құрайтынын көрсетеді (жылжымайтын мүлікпен жасалатын операцияларды, қаржыны, білімді, денсаулық сақтауды және өзге қызметтерді қоса алғанда, сауда мен жөндеуді қоспағанда - 43,15%). Үлестік салмақ бойынша екінші ұстаным бөлшек/көтерме саудаға тиесілі - 31,72%, одан кейін көлік пен байланыс -15,6%, өнеркәсіп - 5,6%, құрылыс - 3,9%, ауыл шаруашылығы - 0,03%.

Алматы қаласының халқының саны 2012 жылдың басында 1450,3 мың адамды құрайды. Қаланың экономикалық тұрғыдан белсенді халқының саны 2011 жылы 740,9 мың адамды құрады және 2006-2011 жылдар аралығында 15,2% -ға өсті.

Изохрон әдісін пайдалана отырып (1,5-сағаттық көлік қолжетімділігі) перспективалы Алматы агломерациясының құрылымы айқындалған (3-қосымша). Алматы агломерациясының ықпал ету аймағына мыналар: орталық (өзек) - Алматы қаласы, қала маңының елді мекендері, оларға Алматы облысының бес әкімшілік ауданы жатады: Қарасай, Талғар, Іле, Еңбекшіқазақ, Жамбыл, сондай-ақ Қапшағай қалалық әкімшілігінің аумағы жатады. Ықпал ету аймағы қала мен қала маңы мекендерінің барынша тығыз байланыстарын негізге ала отырып, айқындалған (күнделікті еңбек маятниктік көші-қоны шамамен 250 мың адамды құрайды) және Қапшағай, Қаскелең, Талғар, Есік қалаларының, Ұзынағаш ауылының және төрт жаңа серік-қалалардың қалыптасқан қоныстандырылуын ескереді: Gate City (қаржы орталығы), Golden City (мәдени орталық), Growing City (өнеркәсіптік орталық), Green City (туристік орталық).

Алматы агломерациясының халық саны (шекаралас аудандар мен серіктес-қалаларымен) 2,5 млн. адамды құрайды. Алматы агломерациясы халқының республика халқының санындағы үлесі 15%-ды құрайды. Алматы агломерациясының демографиялық сыйымдылығы (өзектегі адам санының шегі) есептеулерге сәйкес 10 087 мың адамды құрайды (2-қосымша).

Қазіргі уақытта Алматы қаласының қала маңы аймағын дамыту қабылданған Алматы қаласының қала маңы аймағының аумақтарын дамытуды қала құрылыстық жоспарлаудың кешенді жобасы шеңберінде жүзеге асырылады.

Шымкент - Оңтүстік Қазақстан облысының әкімшілік,

әлеуметтік-экономикалық, ғылыми, білім беру және мәдени орталығы. Бұл ретте, экономикалық әлеуеті бар қала елдің оңтүстігінің агломерация орталығы бола алады. Сонымен қатар, оның «жасалған урбанизация» үлгісінде дамуына жол бермеу мақсатында аталған процессті реттеу қажет.

2000-2011 жылдар аралығында Шымкент қаласы халқының саны орта есеппен 3,5%-ға артып отырғаны байқалған. 2000 жылмен салыстырғанда 2011 халық саны 44,5%-ға артып, 629,1 мың адамды құрады (2000 жылы -435,3 мың адам).

2005 - 2010 жылдар ішінде Шымкент қаласының экономикалық тұрғыдан белсенді халқының саны 15,1%-ға өсті және 2011 жылы 277,1 мың адамды құрады. Бұл ретте, қаланың өз бетінше жұмыспен қамтылған халқының үлесі 26,9%-ды құрады.

Изохрон әдісі (1,5-сағаттық көлік қол жетімділігі) пайдалана отырып Шымкент агломерациясының құрылымы айқындалды (3-қосымша). Аталған агломерацияның ықпал аймағына мыналар кіреді: орталық (өзек) - Шымкент қаласы, Арыс қаласы, Бәйдібек, Түлкібас, Қазығұрт, Төлеби, Ордабасы және Сайрам аудандары.

Қазақстан Республикасы халқының санындағы Шымкент агломерациясының саны 2012 жылға қарай 8,5%-ды (1,4 млн. адам) құрады. Есептеулерге сәйкес Шымкент агломерациясының демографиялық сыйымдылығы 4 074 мың адамды құрады (2-қосымша).

Ақтөбе қаласы Ақтөбе облысының әкімшілік орталығы болып табылады. Ақтөбе қаласының аумағы, әкімшілік тұрғыдан бағынысты бес ауылдық округті қоса алғанда (Благодарный, Қарғалы, Құрайлы, Новый, Сазды) 2,3 мың шаршы км.-ге тең. 2011 жылдың басында қала халқының саны 415,8 мың адамды немесе облыс халқының жалпы санының 53%-ын құрады.

Изохрон әдісі (1,0-сағаттық көлік қол жетімділігі) бойынша перспективалы Ақтөбе агломерациясының мынадай құрылымы бөлінді: орталық (өзек) - Ақтөбе қаласы, Хромтау, Қандыағаш қалалары, Алға, Қарғалы, Мәртөк және Хромтау аудандарының бірқатар ауылдық елді мекендері (3-қосымша). Ақтөбе агломерациясының саны 525,8 мың адам (Қазақстан Республикасы халқының жалпы санындағы үлесі - 3,5%).

Есептеулерге сәйкес Ақтөбе агломерациясының демографиялық сыйымдылығы 1331 мың адамды құрайды (2-қосымша).

Ақтау қаласында Қазақстанның (Каспий теңізінде) жалғыз теңіз порты орналасқан. Қазіргі уақытта қала 2007 жылы құрылған Мұнайлы ауданымен бірге тұрақты экономикалық, еңбек және мәдени байланыстары бар заманауи агломерацияның кейпін құрайды.

2001 - 2011 жылдар кезеңінде Ақтау қаласы халқы санының орта есеппен

жыл сайын 0,9%-ға артқаны байқалды. 2001 жылмен салыстырғанда 2011 жылы халық саны 7,4%-ға артып, 174,9 мың адамды (2001 жылы - 162,9 мың адам) құрады. Жұмыссыздық деңгейі 2005 - 2011 жылдар кезеңінде 8,8%-дан 5,1%-ға дейін төмендеді, ол өңдеу өнеркәсібіндегі бірқатар жаңа өндірістердің, сонымен қатар көлік пен құрылыс саласының дамуымен байланысты.

Изохрон әдісі (1,0-сағаттық көлік қол жетімділігі) бойынша Ақтау агломерациясының мынадай құрылымы бөлінген: орталық (өзек) - Ақтау қаласы, Мұнайлы ауданы (3-қосымша). Ақтау агломерациясы халқының саны 269,5 мың адамды құрайды (Қазақстан Республикасы халқының санындағы үлесі- 1,6%).

Есептеулерге сәйкес Ақтау агломерациясының демографиялық сыйымдылығы 415,4 мың адамды құрайды (2-қосымша).

«Екінші деңгейдегі» қалаларда да халықтың шоғырлануының өсуі (ауыл тұрғындары мен қалалар тұрғындарының ағыны есебінен, бірақ агломерацияларға қарағанда аз қарқынмен) және қала маңы аймағын дамыту жоспарлануда. Перспективалы индустриялық дамыту есебінен келешекте оларды бәсекелестік басымдығы бар бейінді қызмет түрлеріне мамандандыру күшейеді. Қалалардың осы топтарының дамуын мемлекеттік қолдау экономикалық өсу орталықтары рөліне үміткерлердің екінші құрамын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Жаңа өңірлік саясат міндеттерінің бірі даму әлеуеті жоғары қалаларды және ірі АЕМ-ді дамыту және қолдау болып табылады. Осыған байланысты келешекте барлық деңгейдегі қоныстар олардың даму перспективасының мәніне кешенді зерттеу жүргізуді қажет етеді.

Жаңа өңірлік саясатты іске асыру бара-бар және пәрменді, оның ішінде қаржы құралдарын талап ететінін атап өту қажет.

Қазіргі уақытта республикада өңірлерді қаржыландыру қалыптасқан бюджетаралық қатынастар жүйесі шеңберінде іске асырылады, ол донор өңірлерден реципиент өңірлерге (экономикалық тұрғыдан артта қалушы облыстарға бюджеттік субвенциялар беру) бюджет қаражатын қайта бөлуге негізделген. Республикадағы осындай бюджетаралық қатынастар жүйесі өздерінің аумақтарының әлеуметтік-экономикалық дамуының өсу қарқынын ұлғайтуға жергілікті атқарушы органдарды (донор өңірлерді де, сондай-ақ реципиенттерді де) қажетті жағдайда ынталандырмайды. Осы жағдай көбінесе трансферттерді (жалпы сипаттағы трансферттерді қоспағанда) есептеудің бірыңғай жүйесінің және нысаналы трансферттерді қалыптастырудағы айқын басымдықтардың болмауынан қалыптасты.

Әлемдік тәжірибеде өңірлік саясатты іске асырудың маңызды қаржы құралдары: құрылымдық қорлар (Еуропалық Қоғамдастықта белсенді қолданылады), инфрақұрылымды дамыту бағдарламалары (Канада), өңірлік/

муниципалдық дамыту қорлары (Ресей Федерациясын, Бразилияны, Үндістанды, Латвияны қоса алғанда 50-ден астам ел) болып табылады. Бұл қорлар, атап айтқанда ЕО құрылымдық қорлары, ұзақ мерзімді перспективада олардың табыстылығын ұлғайту үшін бәсекеге қабілеттілік пен өңірлік экономикалардың өнімділігін арттырудың негізгі құралдары болып табылады.

Шет елдерде мемлекеттің қамқорлығымен құрылған жоғарыда көрсетілген қорлар мен бағдарламалар инфрақұрылымға, адами капиталға инвестицияларды, инновациялық мүмкіндіктерді іске асыру мен өңірлердегі қоршаған ортаның жай-күйін жақсартуды қолдайды. Бұл ретте, қаржыландырудың: мемлекет пен өңірлік билік арасындағы бірнеше жылға арналған келісімшарттар (Франция, Германия); Еуропалық Одақтың гранттары мен қоса қаржыландыруы; мемлекеттік-жеке меншік әріптестік (Ресей) сияқты түрлі схемалары қолданылуда.

Осындай қорлардың қызметі негізінде қол жеткізілген оң нәтижелер Қазақстан Республикасының жаңа өңірлік саясатын іске асыру үшін осыған ұқсас құралдарды әзірлеу мен қолдануды өзекті етеді.

Әлеуметтік-экономикалық даму мониторингінің қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасында 6936 ауылдық елді мекен (бұдан әрі – АЕМ) бар, оларда 7,6 млн. адам тұрады. АЕМ жалпы санының ішінде 1310-ы жоғары даму әлеуетіне, 5192-сі орташа даму әлеуетіне сәйкес келеді, 119-ы – аудан орталықтары, ал 2382-сі ауылдық және кенттік округтердің орталықтары болып табылады. Бұл ретте АЕМ-нің жартысынан астамының тұрғындарының саны аз болып табылады және оларда ауыл халқының небәрі 9,7 %-ы тұрады.

Ауыл шаруашылығының жалпы өнімінің көлемі 2012 жылы 2,0 трлн. теңгені немесе елдің ЖІӨ-нің 4,1 %-ын құрады. Бұл ретте көптеген АЕМ-де теміржолдың, тау-кен өнеркәсібінің, энергетиканың және экономиканың басқа да салаларының, сондай-ақ шағын және орта бизнес субъектілерінің құрылымдық бөлімшелері орналасқан, олар ел экономикасының дамуына елеулі үлес қосады.

Бүгінде қолданыстағы нормативтерге сәйкес АЕМ-дер, тұтастай алғанда, білім беру және денсаулық сақтау объектілерімен қамтамасыз етілген, іс жүзінде барлық елді мекендер электр энергиясымен қамтамасыз етілген және телефондандырылған.

Сонымен қатар, мектепке дейінгі балалар мекемелерінің, мәдениет және спорт объектілерінің тапшылығы байқалады, денсаулық сақтау объектілерінің 71 %-ы бейімделген үй-жайларда орналасқан, 87 мектепте оқыту 3-4 ауысыммен жүргізіледі, ал республиканың 24 ауылдық ауданында ТжКБ оқу орындары жоқ. Орталық сумен жабдықтаумен ауыл халқының 68 %-ы қамтылған, ал жергілікті маңызы бар автокөлік жолдарының 20 %-ы күрделі жөндеуді қажет етеді.

Қазіргі уақытта ауылдық аумақтарды дамыту бойынша іс-шаралар

қолданыстағы мемлекеттік, салалық бағдарламалардың және облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде іске асырылуда. Атап айтқанда, ауылдарды инфрақұрылымдық дамыту жөніндегі шаралар Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2011 – 2015 жылдарға арналған «Саламатты Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасында көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі 2010 – 2014 жылдарға арналған бағдарламасы, Жұмыспен қамту 2020 жол картасы, 2011 – 2020 жылдарға арналған «Ақ бұлақ» бағдарламасы, Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011 – 2020 жылдарға арналған бағдарламасы және басқа да бағдарламалар шеңберінде іске асырылуда.

Бұдан басқа, 2013 жылы Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту бойынша 2013 – 2020 жылдарға арналған «Агробизнес 2020» бағдарламасы қабылданды және бекітілді, онда ауыл шаруашылығы өнімдерінің көлемін 1,5 есеге ұлғайту, саланы дамыту үшін 10 трлн. теңгеден астам жеке меншік ақша қаражатын тарту көзделген.

Сонымен қатар, ауылдық аумақтарды дамыту мәселелерін әртүрлі бағдарламалық құжаттардың шеңберінде шешу, осы бағытта кешенді тәсілдің болмауы межеленген нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік бермейді.

Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды схемасының 2-бөлімінің 5.3-тармағына сәйкес ауылдық аумақтарды одан әрі дамыту тірек ауылдық елді мекендерді айқындау және дамыту арқылы көзделген.

Осыған байланысты, ауылдық аумақтарды дамытудың жалпы проблемаларын шешумен қатар, ауыл халқының өмір сүруінің неғұрлым жоғары деңгейін қамтамасыз ете отырып, ТАЕМ-ді кешенді дамытудың жаңа кезеңіне кірісу қажет.

Қазақстан Республикасы Президентінің қатысуымен өткен 2011 жылғы 17 сәуірдегі № 01-7.4 Қазақстан Республикасы Үкіметінің кеңейтілген отырысында Қазақстан Республикасында жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту жөнінде іс-шаралар кешенін әзірлеу бойынша тапсырма берілді.

Қазіргі уақытта жергілікті өзін-өзі басқару органдарының толыққанды жұмыс істеуі үшін барлық құқықтық, ұйымдық және экономикалық база жасалғанын атап көрсету қажет. Алайда, жергілікті өзін-өзі басқару тиімділігі көп жағдайда жергілікті өзін-өзі басқару органдарының жұмыс істеуін қамтамасыз ететін қажетті заңдардың барлық кешенінің бар болуына ғана емес, сондай-ақ халықтың өзінің жергілікті өзін-өзі басқаруға іс жүзінде және тікелей қатысуына да, яғни халықтың жергілікті өзін-өзі басқару құқығын іс жүзіндегі (нақты) іске асыру қабілетіне де байланысты.

Осы тұрғыдан алғанда, Бағдарламада ауылдық елді мекендерді дамытуға және ауыл халқының тыныс-тіршілігін жақсартуға бағытталған жобаларды (іс-шараларды) айқындау бойынша ұсыныстар әзірлеуге халықтың өзін тарту көзделеді.

Бұл ретте қаржылай қолдау әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті жоғары және орташа және демографиялық үрдісі оң (өңірлік даму саласындағы уәкілетті органның бұйрығымен бекітілген әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті төмен, орташа және жоғары елді мекендерді айқындауға арналған критерийлерге сәйкес) АЕМ-ге ғана көрсетілетінін атап өту керек.

Жоғарыда баяндалғанға байланысты Қазақстан Республикасының бюджеттік практикасына «Өңірлерді дамыту» бағдарламасы сияқты арнайы қаржылық құралды енгізу ұсынылады, ол өсу әлеуеті мен жоғары экономикалық белсенділігі бар аумақтарды қолдауға бағытталатын болады. Бұл «тар жерлерді» айқындауға және даму әлеуеті бар өңірлерді одан әрі дамытуға қарқын беруге мүмкіндік береді. Осындай өңірлер өз ерекшелігіне байланысты осы құралды пайдаланудан ең үлкен жиынтық мультипликативті әсер бере алады. Түпкі нәтижесінде өңірлердің перспективада әлеуметтік-экономикалық проблемаларын шешуді, өңірлік даму мен өсу әлеуетін жандандыру бойынша жергілікті бастамаларды қаржылық қолдауды көздейтін бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары өңірлер арасындағы дамуда теңсіздіктің азаюына әкеледі.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері, нысаналы индикаторлары мен іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

1. Бағдарламаның мақсаты

Өңірлердің перспективаға арналған өзекті әлеуметтік-экономикалық проблемаларын шешу.

2. Бағдарламаның нысаналы индикаторлары

Ескерту. 2-кіші бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

2015 жылға қарай:

Өткен жылға қатысты ЖӨӨ-нің нақты мәнде өсуін қамтамасыз ету:

Облыс/қала	2011	2012	2013	2014	2015
Ақмола	108,2	107,4	107,2	108,5	107,2
Ақтөбе	108,1	108,3	108,7	107,4	105,8
Алматы	105,8	105,8	106,0	106,1	106,4

Атырау	103,2	103,8	103,0	107,2	111,6
Батыс Қазақстан	106,1	105,6	104,0	104,6	104,4
Жамбыл	108,8	106,6	106,4	106,9	105,7
Қарағанды	106,4	106,0	105,2	105,3	106,5
Қостанай	105,8	107,0	106,7	106,9	108,2
Қызылорда	104,1	105,2	104,3	105,5	105,4
Маңғыстау	106,1	105,7	106,9	107,0	107,9
Оңтүстік Қазақстан	108,1	108,1	108,0	109,2	109,7
Павлодар	106,0	105,7	105,1	104,9	105,8
Солтүстік Қазақстан	107,0	105,6	105,6	106,1	104,6
Шығыс Қазақстан	108,0	106,9	106,7	108,0	107,4
Астана қаласы	108,5	108,1	106,8	107,0	106,1
Алматы қаласы	108,2	108,8	108,4	107,9	107,1

Бағдарлама шеңберінде бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің тартылған жеке инвестициялар көлеміне арақатынасы кемінде 1/2 құрайды;
2020 жылға қарай:
Бағдарлама шеңберінде бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің тартылған жеке инвестициялар көлеміне ара қатынасы кемінде 1/2 құрайды;
2012 жылмен салыстырғанда:
1) агломерациялар халқының өмір сүру деңгейін (нақты табыстарын) 50%-ға;
2) агломерациялар халқының санын 20%-ға;
3) агломерациялар аумағында шоғырландырылған кәсіпорындарда еңбек өнімділігін 50%-ға;
4) агломерациялар аумағында шоғырландырылған кәсіпорындардың инновациялық (жоғары технологиялық) өнімді шығаруын 20%-ға;
4-1) ауыл халқының өмір сүру деңгейін (ақшалай табыстарын) 30 %-ға;
5) агломерациялар экономикасының құрылымындағы шағын және орта кәсіпкерліктің үлесін 50%-ға ұлғайту;
2012 жылмен салыстырғанда:
1) агломерациялардың шикізат емес сектордың өзіндік құн құрылымындағы көлік шығындарының үлесін 10%-ға азайту.

3. Міндеттері

Ескерту. 3-кіші бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

Бағдарламаның алдағы онжылдық кезеңге арналған мақсаттарын негізге ала отырып, оны іске асыру мынадай негізгі міндеттер бойынша жүзеге асырылатын болады:
1) өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуын шектейтін жүйелі

проблемалары мен факторларын анықтау және оларды жою үшін жергілікті атқарушы органдар іс-қимылдарының тиімді тетігін әзірлеу;

2) Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды басым дамыту арқылы өңірлік және әлемдік нарықтармен ықпалдастырылған ұзақ мерзімді экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру ;

2-1) Ауылдық аумақтарды дамыту;

3) бәсекеге қабілеттілігін және халықтың экономикалық әлеуеті мен қоныстандыруды ұтымды кеңістіктік ұйымдастыру үшін өңірлерді қаржылық қолдау.

Бұл ретте, Бағдарламаны іске асыру екі кезеңде жүзеге асырылатын болады. Бірінші кезең (2011 - 2012 жылдар) қолда бар резервтер мен пайдаланылмаған мүмкіндіктерді анықтай отырып, өңірлерді әлеуметтік-экономикалық дамытуды перспективалы талдау көзделетін пилоттық болып табылады. Осы кезеңде облыстардың, Астана және Алматы қалалары әкімдерінің өңірлерді перспективалы дамыту жөніндегі іс-қимылдарының нақты тетіктері де әзірленетін болады.

Екінші кезеңде (2013 - 2020) Бағдарламаны толық ауқымда іске асыру жүзеге асырылатын болады, оның шеңберінде осы Бағдарламада белгіленген тәртіппен өңірлерді дамытуға бағытталған бюджеттік инвестициялық бағдарламалар іріктеліп, іске асырылатын болады. Екінші кезеңде де аумақтар мүддесі іске асырылатын мемлекеттік, салалық бағдарламаларды, ұлттық компаниялардың стратегиялық жоспарларын үйлестіру көзделген.

1-міндет. Өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуын шектейтін жүйелі проблемалары мен факторларын анықтау және оларды жою үшін жергілікті атқарушы органдар іс-қимылдарының тиімді тетігін әзірлеу.

Осы міндетті іске асыру мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) айналымға қолда бар резервтер (оның ішінде қаржылай) мен пайдаланылмаған шаруашылық активтерін (оның ішінде айналымнан шығарылған, тұрып қалған өндірістер және ауыл шаруашылығы алқаптары) тарту жолымен өңірлердің экономикасын әртараптандыруды қамтамасыз ету;

2) жұмыс істеп жатқан өндірістерді кеңейту және жаңа жобаларды іске асыру үшін әкімдіктердің жанынан Инвесторлардың өңірлік үйлестіру кеңесін тарту жолымен өңірлерді перспективалы әлеуметтік-экономикалық дамыту мәселелерін шешу үшін отандық және шетел инвесторларды тарту бойынша жүйелі жұмыстар жүргізу. Бұл ретте, осы міндеттерді шешу бойынша облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдерінің қызметін бағалау үшін жобалар санының ұлғаюы, тартылған инвестициялардың сомасы, өңірлерде іске

асырылып жатқан жобалардың жобалық қуатына шығуы сияқты көрсеткіштер ескерілетін болады;

3) инновацияларды дамыту үшін қолайлы жағдай жасау (жоғары технологиялық өндірістерді, мысалы «Алатау» инновациялық технологиялар паркі» арнайы экономикалық аймағы сияқты шағын инновациялық компанияларды дамыту);

4) өңір экономикасының барлық салаларында шағын кәсіпкерлікті дамытуға жәрдемдесу (әкімшілік рәсімдерді, рұқсат беру жүйесін және басқаларды жеңілдету);

5) облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдерінің өңірлердегі ірі жүйе құраушы (мысалы, аграрлық компанияларға, шикізат өндіруші компаниялар және басқалар) кәсіпорындардың шаруашылық қызметіне тиімді экономикалық бақылауы;

6) өңір экономикасының барлық салаларында энергия, ресурс үнемдеуші технологияларды енгізу және энергияның балама көздерін қолдану;

7) республика қалаларының айналасында азық-түлік белдеулерін құру.

2-міндет. Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды басым дамыту арқылы өңірлік және әлемдік нарықтармен кіріктірілген ұзақ мерзімді экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру.

Агломерациялық дамудың жалпы бағыттары

Қалалық агломерацияларды дамыту жөніндегі екінші міндетті іске асыру:

1) Республикалық және өңірлік нарықтарда қалалық агломерацияларды экономикалық позициялау.

2) Инновациялық технологияларды пайдалана отырып қалалық агломерациялар инфрақұрылымдарын үйлестіре дамыту.

3)Қалалық агломерацияларды дамытудың аумақтық, қала құрылысы және институтционалдық саясатын жетілдіру бағыттары бойынша жүзеге асырылады.

Бірінші бағыт:

республикалық және өңірлік нарықтарда қалалық агломерацияларды экономикалық позициялау.

Осы бағыт шеңберінде Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларының кәсіпкерлік ахуалын жақсартудың және имиджін жаңартудың мақсатқа бағдарланған саясаты әлемдік бизнес үшін олардың тартымдылығын қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырылатын болады (мысалы, Дублин, Дубай, Үрімші қалалары).

Агломерацияларда бизнесті жүргізу тартымдылығын айқындайтын факторлар білікті жұмыс күшінің болуы, тауарлар мен қызметтер нарықтарына жоғары қол жетімділік, өңір мен әлемнің ең ірі қалаларымен дамыған көліктік және

телекоммуникациялық байланыстар, қалалардың ішінде қозғалу жеңілдігі, қолайлы кәсіпкерлік ахуал, өмірдің жоғары сапасы және қоршаған ортаның тазалығы, тілдік қол жетімділік болып табылады.

Осы факторларды іске асыру дәрежесі бойынша Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерациялар өзінің даму стратегиялары шеңберінде өңірдің көрші елдерінің ірі жақын орналасқан агломерацияларымен табысты бәсекеге түсе алады.

Агломерцияларды дамытуды қолдау экономикалық белсенділік және инвестициялық тартымдылықтың өсуін ынталандырудың әртүрлі тетіктері арқылы, оның ішінде, инфрақұрылымдардың барлық түрлерін (инновациялық, инженерлік, әлеуметтік, көлік-коммуникациялық және басқа) дамытуға арналған инвестициялар, сондай-ақ ұлттық холдингтердің, даму институтарының, әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялардың (ӘКК) инвестициялары есебінен жүзеге асырылады.

Бұдан басқа, осы агломерациялардың жоғары ұйымдастырылған шоғырлану ортасын құру және оларды жаңа рөлде орнату үшін мыналар көзделетін болады:

1) агломерацияларда және оларға тартылатын аумақтарда көп функционалды аймақтарды қалыптастыру:

жалпы ұлттық және перспективада, орталық азиялық дистрибуция (сауда және қызметтер);

перспективада өңірдегі ең ірі сауда-логистикалық орталықтарды (мысалы, Сингапур, Гонконг), авиатранзит орталықтарын («хабтар») қалыптастыра отырып көлік-логистикалық және процессинг қызметтер;

технологиялық трансферт: жалпы стандартты технологиялардың импорты, ішкі және сыртқы нарықтарға бағдарланған жетекші шетел компанияларының процессинг орталықтарын ашу (филиалдар, бірлескен ұйымдар);

инновациялық дамыту (мысалы, Алматы қаласындағы «Инновациялық технологиялар паркі»), яғни білім беру-инновациялық, бизнес-технологиялық және қолдау кешендерін біріктіретін өңірлік инновациялық жүйелер (ӨИЖ) орталықтары;

туристтік-рекреациялық мамандану - агломерацияларға тиесілі аумақтарда рекреациялық ресурстардың ірі шоғырлану, сондай-ақ ойын-сауық индустриясы базасында (мысалы, Алматы облысының Қапшағай қаласында, Ақмола облысының Щучинск-Бурабай аймағында ойын бизнесі орталықтарын құру);

азық-түлік мамандануы (азық-түлік белдеуі);

Алматы қаласында халықаралық қаржы орталығын және спорттың қысқы түрлері мен спорт туризмнің халықаралық орталығы;

халықаралық деңгейдегі медициналық, мәдени және білім беру орталықтары;

2) ірі мемлекеттік жобаларды іске асыру, оның ішінде қалалық

агломерациялардың белгілі бір экономикалық мамандандырылуы шеңберінде мемлекеттік-жеке меншік әріптестік (МЖӘ) тетігі арқылы (мысалы, «Назарбаев университетінің», «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығы халықаралық орталығының, G4 City серіктес қалаларының, «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» автомобиль жолының құрылысы сияқты және басқа да жобалар);

3) қалалық агломерациялардың белгілі бір экономикалық мамандандырылуы шеңберінде арнайы экономикалық аймақтарды (АЭА), индустриялық парктерді, инновациялық өсу аймақтарын, өнеркәсіптік алаңдарды, технологияларды коммерцияландыру орталарын қалыптастыру;

4) халықаралық ұйымдардың өкілдіктері мен кеңселерін, ең ірі трансұлттық компаниялардың филиалдарын қалалық агломерациялар орталықтарында орналастыруды ынталандыру;

5) мемлекеттік және салалық бағдарламаларда көзделген құралдарды қолдану («Бизнестің жол картасы 2020», жұмыспен қамту 2020, тұрғын үй- коммуналдық шаруашылықты жаңғырту (ТКШ) жаңғыртуы, «Қол жетімді тұрғын-үй 2020», туризмді, көлік және коммуникацияны және басқаларды дамыту).

Белгіленген іс-шараларды іске асыру агломерациялар аймағына кіретін әкімшілік аумақтарды қамтуды көздейді, ол бір жағынан оларды дамытуға түрткі болады, екінші жағынан басқаруды үйлестіру (өңірліктен жоғары реттеу), шектес өңірлердің біріккен іс-шараларын өткізу (кооперативтік жобалар) қажеттілігіне алып келеді.

Екінші бағыт:

Инновациялық технологияларды пайдалана отырып қалалық агломерациялар инфрақұрылымдарын үйлестіре дамыту

Осы бағыт шеңберінде агломерацияларды инфрақұрылымдық қамтамасыз ету жөніндегі шаралар оларды дамытудың негізгі тетіктерінің бірі ретінде қабылданатын болады. Агломерациялар ішінде көліктік коммуникацияларды жеңілдету және олардың қоршаған аудандармен және басты базарлармен байланысын жақсарту, сондай-ақ кросс-агломерациялық көліктік инфрақұрылымдарды дамыту аумақтарды агломерациялық дамытудың маңызды алғышарты болып табылады.

Бұдан басқа, «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» автомобиль жолын салу, Ақтау теңіз портын дамыту сияқты және басқа да халықаралық жобаларды іске асыруды ескере отырып Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларында орталықтар бар агломерацияларды дамыту:

1) елдің тірек қаңқасын құруды,

2) елдің әлемдік шаруашылық жүйемен үйлесімді кіріктірілген экономикалық белсенділіктің өсуіне жағдай жасауды және бірыңғай ішкі экономикалық кеңістік қалыптастыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Елдің тірек қаңқасын және бірыңғай ішкі экономикалық кеңістігін қалыптастырудың міндетті шарты ретінде агломерациялардың бір-бірімен көліктің жүргек түрлерімен, коммуникациялық инфрақұрылымның барлық кешенімен байланысы қамтамасыз етіледі.

Бұл ретте озық инновациялық және технологиялық шешімдерді қолдана отырып (әлемдік үрдістерді ескере отырып) өндірістік, энергетикалық, инженерлік, көліктік, телекоммуникациялық, су шаруашылығы, әлеуметтік және рекреациялық инфрақұрылымдарды үйлестіре дамыту жолымен агломерациялар халқының өмір тіршілігі үшін қолайлы орта құру (ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы) қамтамасыз етілетін болады.

Сонымен бірге кластерлік дамуды қамтамасыз ету, құрылысқа жеке капиталды тарту және мемлекеттік-жеке меншік әріптестік (МЖӘ) тетіктері арқылы инфрақұрылымдық объектілерді пайдалану қалыптастырылатын болады.

Қалалық агломерациялар инфрақұрылымдардың (ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы) үйлестіре дамыту:

1) мыналар:

көп магистральдердің оңтайландырылған желілерінің құрылысы;

көліктің жаңа жүргек түрлерін енгізу (жүрдек рельсті көлік);

агломерациялар шегінде қала маңы және қала ішілік қатынас жүйелерін реконструкциялау арқылы кіріктірілген көлік жүйесі;

2) мыналарды:

кең жолақты (цифралық тепе-теңдік) қол жетімділікті енгізудің жоғары дәрежесін қамтамасыз ету;

желілердің жылдам таратылу және ауыстырылу мүмкіндігін (сымсыз технологиялар) қамтамасыз ету арқылы ақпараттық коммуникацияны;

3) мыналарды:

ТКШ барлық салаларын автоматтандыру;

ресурс үнемдеуші (тариф түзуді қоса алғанда) технологияларды енгізу;

апатты жағдайларда жылдам ден қою үшін резерв қорын құру арқылы ТКШ жаңғыртуы;

4) мыналарды:

энергия және ресурстарды үнемдеуді қамтамасыз ету;

«жасыл белдеулер» және саябақ аймақтарын дамыту;

экологиялық таза көлікті пайдалану;

өндірістерді қалалардың сыртына шығару арқылы «жасыл экономиканы» құруды көздеуі тиіс.

Жалпы, адамның өмір сүруіне жоғары урбандалған орта құру, бизнес үшін қолайлы жағдайлар жасау, Smart City («ақылды қала», яғни агломерация білім аумағы ретінде) стратегиясын іске асыру қажет.

Қалалық агломерациялар халқының қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында табиғи және техногендік сипаттағы апаттарға жол бермеу жөніндегі шаралар қабылданатын болады. Осылайша, селге қарсы дамбаларды салу, су тасқыны қаупі бар өзендердің түбін тереңдету, арналарын кеңейту және күшейту арқылы селге қарсы тұру инфрақұрылымы құрылатын болады, сондай-ақ мыналар:

1) жаңа өрт деполарын салу және қолданыстағы өрт деполарына күрделі жөндеу жүргізу;

2) білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік және өндірістік маңызы бар объектілерді, сондай-ақ стратегиялық маңызы бар объектілерді автоматты өрт дабылымен жабдықтау;

3) өртке қарсы су жабдықтарына күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізу арқылы агломерацияларды тиісті өртке қарсы қорғау қамтамасыз етілетін болады.

Инженерлік-қорғау құрылыстарын салу және ғимараттар мен құрылыстарды сейсмологиялық күшейтуді жүзеге асыру арқылы селге, көшкінге, қар көшкініне, жер сілкіністеріне қарсы тұру инфрақұрылымы құрылатын болады.

Агломерациялар инфрақұрылымдарын дамыту жөніндегі жобаларды қаржыландыру мемлекеттік және салалық бағдарламалар шеңберінде Бағдарламаның 3-міндетінің бірінші бағытында баяндалған басымдықтарға, ал агломерациялар инфрақұрылымдарын дамытуға жеке капиталды тарту бөлігінде - Бағдарламаның 3-міндетінің екінші бағытында баяндалған басымдықтарға сәйкес жүзеге асырылады.

Үшінші бағыт:

Қалалық агломерацияларды дамытудың аумақтық, қала құрылысы және институтционалдық саясатын жетілдіру

Агломерацияларды үйлесімді дамыту үшін агломерациялық дамытуды әкімшілік-аумақтық басқару құралдарын жетілдіру жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының агломерациялық құрылымдары әртүрлі әкімшілік-аумақтық ұйымдастырылған, олар мемлекеттік басқару субъектілері арасындағы қатынастарды құрудың сараланған моделін талап етеді. Бұл ретте агломерацияны басқару моделдерін қалыптастыру маңызды мәнге ие. Осыған байланысты:

1) Астана және Алматы агломерацияларына қатысты Астана, Алматы қалалары, Ақмола және Алматы облыстары әкімдіктерінің арасындағы шарттық қатынастар негізінде, сондай-ақ Үкімет жанынан осы агломерациялардың дамуына жауап беретін Комиссия құру арқылы басқаруды жүзеге асыру;

2) Шымкент, Ақтөбе және Ақтау агломерацияларына қатысты облыс әкімдіктері деңгейінде, сондай-ақ арнайы облыстық комиссия құру арқылы

басқаруды жүзеге асыру көзделеді.

Агломерацияларды дамыту жөніндегі өңірлік және салалық бағдарламаларды үйлестіру мақсатында:

1) Үкіметтің қаулыларымен (Астана және Алматы агломерациялары бойынша) және облыстық мәслихаттар шешімдерімен (Шымкент, Ақтөбе және Ақтау агломерациялары бойынша) бекітілетін агломерацияларды дамыту жөніндегі өңіраралық іс-шаралар жоспарларын;

2) жоғарыда көрсетілген өңіраралық іс-шаралар жоспарларын қала құрылысы құжаттарымен байланыстыру мақсатында ұзақ мерзімді кезеңге қалалық агломерацияны дамытудың кешенді қала құрылысы жоспарын (өңіраралық схемасын) әзірлеу көзделеді. Осы құжат:

1) агломерацияны дамытуда өңіраралық және салааралық мүдделерді үйлестіруді (өйткені, бұл бірнеше әкімшілік-аумақтық бірлікке қатысты);

2) агломерация аумағын барынша нақты функционалдық аймақтарға бөлуді;

3) жерлерді түгендеу жүргізу, агломерацияны дамыту мақсатында аумақтарды резервте қалдыру арқылы ерекше қала құрылысы реттеуін белгілеуді (тұрғын үй құрылысы, өнеркәсіптік алаңдар, магистральды инфрақұрылым, рекреация аймақтары, жасыл белдеулер және басқалар);

4) өзек-қаланы, қала маңын, тартылу аймақтарын үйлестіріле дамытуды қамтамасыз етуі тиіс.

Қала құрылысы саясатын жетілдіру бос аумақтарды игеру, сондай-ақ бар алғышарттар (экономика-географиялық жағдай және табиғи-ресурстық әлеует) негізінде агломерациялардың тірек қаңқасын айқындау есебінен агломерациялар өзегінің аумақтық кеңістігінің өзгеруін ескере отырып қалалардың және оның маңындағы елді мекендердің бас жоспарларын қайта қарауды көздейді. Агломерациялардың тірек қаңқаларын айқындау кезінде табиғи (су тасқыны, сел, жер сілкінісі қаупі), техногендік (өнеркәсіптік объектілердегі апаттар), экологиялық, көліктік, ресурстық және басқа (мысалы, қалалардағы қылмыс деңгейі) қауіптердің болуы және бар қауіптерді есепке алу маңызды болып табылады. Атап айтқанда, мысалы Алматы агломерациясын Қапшағай қаласы жағына тас жолдың бойымен солтүстікке қарай дамыту Рихтер шәкілі бойынша сейсмикалық қауіпті автоматты түрде 9-дан 6-7 баллға азайтады.

Әрбір агломерация бойынша іс-қимыл стратегиясы

1. Астана қалалық агломерациясы (бірінші деңгей)

Көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронасын ескеретін болсақ, Астана агломерациясының құрамына Ақмола облысының Аршалы, Целиноград және Шортанды аудандары (Ақмол, Жібек Жолы, Қабанбай батыр, Қараөткел, Қосшы, Қоянды, Талапкер және басқа да кенттер) және кіреді (3-қосымша).

Астана агломерациясының саны 2020 жылға қарай 1,0 млн. адам деңгейінде

болжанады.

Осыған байланысты, Астана агломерациясын оған перспективада Қарағанды қаласын және оның маңындағы елді мекендерді (қалалар мен кенттер) және Щучинск-Бурабай курорттық аймағын тарта отырып өсудің желілік аймағы ретінде дамыту жөніндегі шаралар қабылданатын болады, ол құрылатын агломерацияның даму коэффициентін елеулі арттырады (0,69-дан 1,8-2,0-ге дейін). Осы өсудің желілік аймағына перспективада Степногорск, Ерейментау, Аққөл қалалары, Аршалы кенті және Ақмола облысының басқа да елді мекендері кіреді.

Астана агломерациясының бәсекелес басымдықтарын ескере отырып, оны:

1) мыналар:

зерттеу бизнес-құрылымдары, технопарктер (оның ішінде, құрылған «Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттігі» АҚ (бұдан әрі - «ТДҰА» АҚ) және «Назарбаев Университеті» ДБӨ арасында корпоративтік байланыстар орнату;

физикалық инновациялық инфрақұрылым қалыптастыру;

ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін «Парасат» холдингісінің коммерцияландыруын ынталандыру;

старт-ап жобаларды қолдауды елеулі кеңейту арқылы инновациялық қызметке бағдарланған кәсіпорындардың құруға белсенді жәрдемдесу («Ғылым қоры» АҚ, «Даму» КДҚ» АҚ, «Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттігі» АҚ, венчурлық қорлар);

«Астана - жаңа қала», «Сарыарқа» және «Бурабай» арнайы экономикалық аймақтардың (АЭА) қызметін үйлестіру арқылы жаңартылатын энергетика, энергияны үнемдеу, биоинженерия, білім беру саясаты және басқа да басым бағыттар саласындағы жоғары технологиялар және инновациялар орталығы;

2) мыналар:

университеттердің қызметін өнеркәсіптік сектордың қажеттіліктеріне бағдарлау (ынталандыру);

жетекші өнеркәсіптік кәсіпорындардағы өндірістік практикасы бар білім беруді кіріктіру;

инновациялық қызмет менеджменті бойынша кадрларды даярлау жөніндегі жүйелі шараларды іске асыру;

Ұлттық медициналық холдинг базасында медициналық кластер арқылы ғылыми-білім беру кластері;

3) мыналар:

мәдениет және туризм, күзет инфрақұрылымдарын дамыту және өңірдің тарихи-мәдени мұра объектілерін пайдалану;

туристік индустрияға инвестициялар тартуға жағдай жасау (қонақ үйлер, қонақ күтетін үйлер және кемпингтер желілерін құру);

белсенді жарнамалық-ақпараттық қызметті өткізу арқылы өңірдің туристік кластері мен мәдени орталығы ретінде дамыту жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Бұл ретте, агломерациялық аймақта, оның ішінде әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялардың (ӘКК) қатысуымен азық-түлік белдеуін дамыту жөніндегі арнайы шаралар қабылданатын болады.

Ұзақ мерзімді перспективаға инженерлік инфрақұрылымдарды жүйелі өзара байланыстыра (үйлестіре) дамыту, ең алдымен инновациялық технологиялар негізінде электрмен және жылумен жабдықтау жобаларын іске асырумен байланысты болады.

Көлік және тыныс тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымдарды дамыту және орналастыру мекен етудің жайлы қалалық ортасын құруға бағдарланған Астана агломерациясын дамытудың қала құрылысын жоспарлау кешенді жоспарына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

2020 жылға дейін инновациялық технологияларды пайдалана отырып, бірі қатар ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру қамтамасыз етілетін болады — бұл Астана агломерациясын газдандыру, «Астана-Қарағанды», «Астана-Қостанай», «Астана-Павлодар», «Астана-Қорғалжын», «Аққөл-Степногор» автомобиль жолдарын реконструкциялау, Астана қаласының ТЭО-2 және ТЭО-3 реконструкциялау және салу, «Ақмол-Воздвиженка-Талапкер», «Астана қаласын айналып өту (оңтүстік-батыс бөлігі) (27 км)» автомобиль жолдарын салу.

Агломерация ішінде қазіргі заманғы көлік-логистикалық (Аршалы кенті) және телекоммуникациялық инфрақұрылымдар құру (қала маңы поездар, қоғамдық көлік, шағын авиация, бірыңғай телекомуникациялық инфрақұрылым және басқалар), жүргек темір жол қатынасын енгізу және «Астана-Алматы» бағыты бойынша автомобиль жолының халықаралық деңгейіне жеткізу (ең төменгі жылдамдықты шектей отырып Германия автобандарының типі бойынша) жөніндегі мәселесі қарастырылатын болады.

Халықтың әлеуметтік және мәдени қызметтермен қамтамасыз етілу дәрежесін арттыру, күнделікті пайдалану объектілерінің базаларын кеңейту (мектепке дейінгі балалар мекемелері, жалпы білім беру мектептері, дене шынықтыру алаңдары, клуб үй-жайлары, кітапханалар, тұрмыстық қызмет көрсету кәсіпорындары) жөніндегі мәселелер пысықталатын болады.

Астана агломерациясының мемлекеттік басқару органдарының іс-қимылын үйлестіру мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанында агломерациялардың дамуына жауап беретін арнайы комиссия құрылатын болады.

Астана агломерациясы (Астана қаласы және Ақмола облысының маңындағы

аумақтар) аумағында ұтымды қала құрылысы саясатын қамтамасыз ету үшін Қарағанды қаласын ескере отырып Астана агломерациясын қосып агломерацияны жобалық мерзімі 2035 жылға белгіленген Астана қаласының қала маңы аймағын дамытудың әзірленіп жатқан Кешенді схемасының (2011-2012 жылдар) құрамдас құрылымдық элементтері ретінде ұзақ мерзімді кезеңге елдің Солтүстік және Орталық өңірлерінің аумақтық дамуының Өңіраралық схемасын әзірлеу жоспарлануда. Өңіраралық схеманы әзірлеу шеңберінде агломерациялар аймақтарының аумақтарын функционалдық аймақтарға бөлу, сондай-ақ аумақтарды кешенді бағалау (табиғи және инженерлік-геологиялық жағдайлар, қала құрылысы және шаруашылық қызметтің жоспарлы шектеулерін айқындау, демографиялық даму және еңбек ресурстарының болжамдары) жүргізілетін болады.

2. Алматы қалалық агломерациясы (бірінші деңгей)

Көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронасын ескеретін болсақ, Алматы агломерациясының құрамына Алматы облысының Қарасай, Талғар, Іле, Еңбекшіқазақ, Жамбыл аудандары (Есік, Қапшағай, Қаскелең, Талғар қалалары, Байсерке, Боралдай, Жетіген, Қараой, Өтеген батыр, Ұзынағаш, Шамалған және басқа кенттер), сондай-ақ Gate City (қаржы орталығы), Golden City (мәдени орталық), Growing City (өнеркәсіптік орталық), Green City (туристік орталық) төрт жаңа серіктес қала кіреді (3-қосымша).

Алматы агломерациясы халқының саны 2020 жылы 2,7 млн. адам деңгейінде болжанады, бұл ретте даму коэффициенті 2030 жылы шамамен 22,8-ды құрайды.

Алматы агломерациясын аумақтық дамыту Алматы-Қапшағай тас жолының бойымен солтүстік бағытта Қапшағай су қоймасының солтүстік бағытымен және Іле өзені жағасының бойымен төмен қарай көзделеді. Осы тәсілдің мынадай басымдықтары бар:

1) аумақтың сейсмикалығы төмендейді (9-дан 6-7 балға дейін);

2) құрылысқа жарамды және суарылатын жер шаруашылығы мен бақша шаруашылығы үшін құндылығы жоқ кең аумақтардың болуы;

3) жер үсті және жер асты суларының шексіз ресурстары бар;

4) көрсетілген аумақтар жақсы желденеді, ол Алматы қаласы мен оның маңындағы қалаларға тән ықтимал түтінді болдырмайды;

5) суда демалуды ұйымдастыру үшін қолайлы жағдайлар жасау;

6) осы бағытта жақсы дамыған көлік инфрақұрылымы бар (Жетіген станциясы Қытаймен шекараға тікелей шығатын «Қорғас-Жетіген» темір жол желісін іске қосқаннан кейін темір жол торабына айналады;

7) жыл ішіндегі күн мен желді күндердің көптігі энергетиканың баламалы түрлерін дамытуға мүмкіндік береді.

Өңірде еңбек, тауарлық, қаржылық, коммуникациялық, басқарушылық, білім

беру және мәдени технологиялар мен ресурстарды тарту орталығын қалыптастыру үшін Алматы агломерациясын:

1) мыналарды:

Қапшағай қаласында және Іле ауданында индустриялық аймақтар құру;

ірі өнеркәсіптік объектілерді агломерацияның белгілі бір қала маңындағы аймағына шығару арқылы өндірістік және сервистік орталық;

2) облысаралық және өңіраралық тауар ағындарын («әлемге терезе») әкімшілендіруде Алматы қаласының сауда-делдалдық және дистрибьюторлық функцияларын кеңейту арқылы дистрибуция орталығы (сауда және қызметтер);

3) мыналарды:

көлік тораптарын құру және жүктерді өңдеу, олардың сапасын бағалау, оларды шоғырландыру және партияларға бөлу, көтерме сауда және өңір дистрибуциясы, бөлшек сауда орталықтарын (Жетіген, Өтеген батыр және басқа кенттерде) құру;

«Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығы халықаралық орталығының, «Қорғас - Шығыс қақпасы» АЭА, Growing City (G4 City жобасы) серіктес қалада көліктік логистикалық орталық құрылысы бойынша жобаларды бір-бірімен өзара байланыстыру;

Алматы қаласы әуежайының қызметін «хаб» қағидаты бойынша ұйымдастыру арқылы өңірдің көлік-логистикалық және процессингтік қызметтері орталығы (сауда-логистикалық орталықтар, авиахабтар);

4) мыналарды:

жаппай стандартты технологиялар импорты, ішкі және сыртқы нарықтарға бағдарланған жетекші шетел компанияларының (филиалдар, біріккен кәсіпорындар) процессингтік орталықтарын кеңейту;

халықаралық ұйымдардың өкілдіктері мен кеңселерінің, ең ірі трансұлттық компаниялар филиалдарының орын ауыстыруын ынталандыру арқылы өңірдің технологиялық трансферт орталығы;

5) мыналарды:

Инновациялық технологиялар паркін, «Алатау» технопаркін дамыту;

агломерацияның технологиялық қайта жарақталуын жеделдетуге қабілетті ұлттық және халықаралық компанияларды технопарктердің резиденттері ретінде тарту;

шағын инновациялық кәсіпорындар мен инвесторларға бір-бірін табуға мүмкіндік беретін ақпараттық ортаны дамыту, сондай-ақ шағын және ірі кәсіпорындар арасындағы кооперациялық байланыстарды ынталандыру;

Инновациялық технологиялар паркі, «Алатау» технопаркі аумақтарында жеткілікті ғылыми-техникалық базасы бар (Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Қ.Сәтпаев атындағы ҚазҰТУ сияқты) университеттердің техникалық

кафедраларын, ғылыми зертханаларын орналастыру мәселесін пысықтау;
«ТДҰА» АҚ қатысуымен құрылған технопарктердің физикалық инфрақұрылымдарын қалыптастыру;
венчурлік қорларды, мемлекеттік даму институттарын («ТДҰА» АҚ, технологияларды коммерцияландыру жөніндегі Дүниежүзілік банк жобасы) қамтитын инновациялық инфрақұрылым желілерін құру;
ірі инвестициялық жобалар шеңберінде инновацияларға сұранысты қалыптастыру, оның ішінде мемлекеттік-жеке серіктестік (МЖӘ) арқылы қалыптастыру жолымен өңірдің инновациялық бастамалар орталығы (технологияларды коммерцияландыру);
6) мыналарды:
қазақстандық капитал нарығына халықаралық қор нарығының кәсіби қатысушылары мен шетел инвесторларын тарту;
Алматы қаласында Өңірлік қаржы орталығын, Қазақстандық қор биржасын дамытуға, оның ішінде ислам банкингі мен сақтандыру негізінде жаңа қарқын беру;
болашақта Алматы қаласын сауда активтерінің халықаралық биржа саудасы орталығы ретінде (мұнайға, мысқа, қалайыға, қорғасынға, мырышқа, алтынға келісім шарттармен), алыс перспективада — уранмен және сирек кездесетін металдармен биржа саудасының дүниежүзілік орталығы ретінде позициялау;
инвестицияларды тартуға бағытталған ақпараттық компанияларды тұрақты жүргізу арқылы өңірдің қаржы (бизнес) орталығы;
7) мыналарды:
мәдени, туристік және спорт инфрақұрылымдарын (іскерлік, мәдени, спорт, рекреациялық, медициналық, мамандандырылған және этнотуризм) дамыту, өңірдің тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану;
өңірдің туристік және спорт нарығында мәдени және табиғи ескерткіштерді белсенді жылжыту;
Алматы қаласында қауіпсіздікті арттыру арқылы өңірдің туристік кластері мен мәдени орталығы;
8) Алматы қаласында және Алматы облысында экономиканы инновациялық дамыту мақсатында ғылым мен техниканы дамытудың басым бағыттары бойынша ғылыми зерттеулер өткізетін және кадрларды даярлайтын ғылыми ұйымдар мен ЖОО үлкен бөлігін одан әрі шоғырландыру арқылы өңірдің іргелі және қолданбалы ғылыми орталығы (инновациялық кластер);
9) өңір елдерінен оқитындарды тарту (контингентті дамыту) мақсатында жоғары мамандандырылған медициналық ұйымдар, ЖОО, техникалық және кәсіби білім ұйымдарының (ТжКБ) жұмыс істеуі үшін одан әрі жағдайлар жасау арқылы өңірдің медициналық және білім беру қызметтері орталығы ретінде

дамыту жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Бұдан басқа, агломерация аймағында азық-түлік белдеуін (өңірдің ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу орталығы, оның ішінде ӘКК қатысуымен) дамыту жөнінде арнайы шаралар қабылданатын болады.

Ұзақ мерзімді перспективаға инженерлік инфрақұрылымдарды жүйелі өзара байланыстыра (үйлестіре) дамыту, ең алдымен инновациялық технологиялар негізінде электрмен және жылумен жабдықтау жобаларын іске асырумен байланысты болады.

Орталық Азия республикаларының экспорттық-импорттық операциялары Қытай Халық Республикасымен шекаралас орналасқан Алматы облысының - Достық, Қорғас және Көлжат үш елді мекені бойынша жүзеге асырылады.

Осыған байланысты, Алматы агломерациясының бірыңғай және дамыған көлік инфрақұрылымын қалыптастыру бойынша шаралар Алматы-Достық және Алматы-Қорғас бағыттарында халықаралық сауда-транзиттік дәліздерді дамыту жөніндегі шаралармен («Батыс Еуропа - Батыс Қытай», «Қорғас» халықаралық шекара маңы сауда орталығы, «Достық» индустриялдық-сервис аймағы сияқты жобалар), сондай-ақ ірі көліктік-логистикалық орталықтарды салумен байланысты болады.

Сондай-ақ, Алматы агломерациясы үшін жүргек рельсті жер үсті көлігін (оның ішінде, Алматы-Қаскелен, Алматы-Қапшағай, Алматы-Есік және басқа қала маңы қатынастарында), шағын авияцияны және қоғамдық жер асты көлігін дамыту басым болып танылады.

Барлық инфрақұрылымдық жобалар (жолдар, кіші станциялар (КС), электр беру желілері (ЭБЖ), талшықты-оптикалық байланыс желілері (ТОБЖ), өзге желілер) бір-бірімен Алматы агломерациясын дамытуды инфрақұрылымдық қамтамасыз етуді жүйелі және ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы өзара байланыстырылған (үйлестірілген) болады.

Көлік және тыныс тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымдарды дамыту және орналастыру мекен етудін жайлы қалалық ортасын құруға бағдарланған Алматы агломерациясын дамытудың қала құрылысын жоспарлау кешенді жоспарына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

2020 жылға дейін бірқатар ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру қамтамасыз етіледі - олар:

1) «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық транзит дәлізін реконструкциялау жобасын аяқтау;

2) «Қорғас» халықаралық шекара маңы сауда орталығын, «Даму» индустриялдық-логистикалық орталығын (Алматы облысының Байсерке кенті), « Тау Терминал» көліктік-логистикалық орталығын (Алматы облысының Өтеген батыр кенті), ЮСКО көпбейінді логистикалық кешенін (Алматы облысының

Талғар ауданы) құру;

3) Алматы метрополитенінің құрылысын жалғастыру;

4) мыналарды:

1 А санатты «Алматы-Қапшағай» алты жолақты автомобиль жолын;

алты жолақты Үлкен Алматы айналма автомобиль жолын (ҮАААЖ);

1Б санатты «Қапшағай-Талдықорған» төрт жолақты автомобиль жолын;

«Алматы-Жаркент-Қорғас» төрт жолақты автомобиль жолын;

«Алматы-Өскемен» төрт жолақты автомобиль жолын;

«Алматы-Семей» жүргек темір жол желілерін;

екі әуежай, автовокзалдар, теміржол вокзалдарын (Қорғас, Жаңа Іле);

Алматы ЖЭО-1, ЖЭО-2, ЖЭО-3, ЖЭО-2 - ЖЭО-1 қосылу магистралін және қалалық жылу магистральдарын жаңғырту реконструкциялау;

Балқаш ЖЭС;

«Солтүстік-Шығыс-Оңтүстік» 500кВ ЭБЖ транзитінің үшінші тізбесін;

«Ерменсай» 220кВ ҚС, «ПИТ» 220кВ ҚС, КЛ-110кВ бар «Медеу» 110кВ ҚС, «Шымбұлақ» 110кВ ҚС, «ЮКГРЭС-Алма» 500кВ ӘЖ бар «Алма» 500кВ бірге кіші станцияларын;

Алматы қаласының метрополитеніне арналған тарту кіші станцияларын: ӘЖ-220кВ бпр «Кенсай» 220кВ ҚС, КЛ-110кВ бар «Отрар» 110кВ ҚС, «Алатау» 110кВ ҚС, «Топливная» 110кВ ҚС;

сыйымдылығын арттыру мақсатында «Ақыр-төбе» газ қоймасын;

Қапшағай су қоймасының жағалауында туристік кластерді дамытуға арналған портты, айлақтарды, көпірлерді, 1-разрядты су-құтқару станциясын салу және (немесе) реконструкциялау.

Инженерлік-қорғау құрылыстарын салу және ғимараттар мен құрылыстарды сейсмикалық күшейтуді жүзеге асыру арқылы селге, тасқындарға, қар көшкіндеріне, жер сілкіністеріне қарсы іс-қимыл инфрақұрылымы құрылатын болады.

Халықтың әлеуметтік және мәдени қызметтермен қамтамасыз етілу дәрежесін арттыру, күнделікті пайдалану объектілерінің базаларын кеңейту (мектепке дейінгі балалар мекемелері, жалпы білім беру мектептері, дене шынықтыру алаңдары, клуб үй-жайлары, кітапханалар, тұрмыстық қызмет көрсету кәсіпорындары) жөніндегі мәселелер пысықталатын болады.

Алматы агломерациясының мемлекеттік басқару органдарының іс-қимылын үйлестіру мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанында агломерациялардың дамуына жауап беретін арнайы комиссия құрылатын болады.

Алматы агломерациясы (Алматы қаласы және Алматы облысының маңындағы аумақтар) аумағында ұтымды қала құрылысы саясатын қамтамасыз

ету үшін Алматы және Шымкент агломерацияларын оның құрамдас құрылымдық элементтері қоса отырып елдің Оңтүстік өңірлерінің ұзақ мерзімді кезеңге арналған Өңірлік аумақтық даму стратегиясын әзірлеу жоспарланады, бұл ретте, агломерациялар аймақтарының аумақтарын функционалдық аймақтарға бөлу, сондай-ақ бар алғышарттар мен тәуекелдерді ескере отырып аумақтарды кешенді бағалау (табиғи және инженерлік-геологиялық жағдайлар, қала құрылысы және шаруашылық қызметтің жоспарлы шектеулерін айқындау, демографиялық даму және еңбек ресурстарының болжамдары) жүргізілетін болады.

3. Шымкент қалалық агломерациясы (бірінші деңгей)

1,5-сағаттық изохрон шеңберінде Шымкент агломерациясының құрамына Оңтүстік Қазақстан облысының Бәйдібек, Түлкібас, Қазығұрт, Төлеби, Ордабасы және Сайрам аудандары (Арыс, Леңгір қалалары, Манкент, Сайрам, Қазығұрт және басқа кенттер) кіреді (3-қосымша).

Шымкент агломерациясының халық саны 2020 жылы 1,8 млн. адам деңгейінде болжанады, бұл ретте даму коэффициенті 2030 жылы шамамен 6,5 құрайды.

Шымкент агломерациясын аумақтық дамыту Оңтүстік Қазақстан облысының негізінен елді мекендердің Кентау-Түркістан қалалық жүйесінде, Шымкент-Тараз (Шымкент агломерациясынан тыс) тас жолының бойындағы перспективалы елді мекендердің қала құрылысы жоспарында және Мақтаарал мен Сарыағаш аудандарының елді мекендерінің ауылдық желілерінде орналасу жүйелерінің ерекшеліктерімен байланысты болады (негізделген).

Шымкент агломерациясы Оңтүстік Қазақстан облысының орналасудың көрсетілген жүйесіне үйлесімді кірiктiрiлетiн болады, ол оны апатты (бақылаусыз) алдамшы урбанизация сценарийі бойынша дамытуды болдырмауға мүмкіндік береді.

Шымкент агломерациясының бәсекелес басымдықтарын ескере отырып оны:

1) мыналарды:

тоқыма өнеркәсібінде, құрылыс материалдары өндірісінде және машина жасауда және оларды мемлекеттік даму институттары тарапынан қолдауда (өзінің материалдық-техникалық базасы бар тұрып қалған кәсіпорындарды пайдалануға енгізу) резевтерді пайдалану;

Оңтүстік Қазақстан өңірлік технопаркінің физикалық инфрақұрылымын қалыптастыру («ТДҰА» АҚ қатысуымен) арқылы индустриялдық-инновациялық орталық;

2) мыналарды:

ішкі және сыртқы ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеуге бағдарланған көкөніс-жеміс және мақта кластерлерін дамыту (оның ішінде, «Оңтүстік» АЭА

базасында);

ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің кооперациясы мен бірлестігі;

өнімді өндіру, өткізу және суды пайдалану, сондай-ақ шағын кәсіпкерлік саласындағы кооперацияны дамыту;

тамшылап суару жүйелерін енгізу;

ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеумен, жеңіл өнеркәсіп өнімін өндірумен айналысатын шағын және орта бизнес кәсіпорындарын дамытуды қолдау арқылы өңірдің ауыл шаруашылығы өнімінің қайта өңдеу орталығы;

3) мыналарды:

жергілікті брендті құру;

ғылыми жетістіктерді, ресурс үнемдеуші және озық технологияларды, кәсіпорындардағы заманауи жабдықтарды енгізуге бағытталған өңірлік технопарк жұмысын өзектілендіру;

фармацевтикалық ЖОО студенттері, ғалымдар, кәсіпкерлер мен мемлекеттік қызметшілер арасындағы желілік өзара іс-қимыл жасау арқылы өңірдің фармацевтикалық кластері;

4) мыналарды:

Арыс қаласында көлік-логистикалық торап құру;

Арыс қаласында көлік-логистикалық торап құру; «Шымкент-Ташкент» автомобиль жолын реконструкциялау; «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық транзит дәлізін реконструкциялау жобасын аяқтау;

Шымкент қаласының халықаралық әуежайының жаңа жолаушылар терминалын, Оңтүстік Қазақстан облысының Түркістан қаласында жаңа әуежайды салу арқылы көлік-логистикалық қызметтер және дистрибуция орталығы;

5) мыналарды:

халықаралық стандарттар деңгейінде туристік инфрақұрылымдарды дамыту (мәдени, спорт, рекреациялық, медициналық және мамандандырылған туризм);

өңірдің туристік және спорт нарығында мәдени және табиғи ескерткіштерді белсенді жылжыту (Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесі, Отырар, Сығанақ, Сауран және басқа қалашықтар);

перспективалы мәдени-туристік бағыттарды қалыптастыру, тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану;

Шымкент, Түркістан, Леңгер қалаларында және Оңтүстік Қазақстан облысының өзге ірі елді мекендерінде қауіпсіздікті арттыру арқылы өңірдің туристік және тарихи-мәдени орталығы ретінде дамыту бойынша шаралар қабылданатын болады.

Ұзақ мерзімді перспективаға инженерлік инфрақұрылымдарды жүйелі өзара байланыстыра (үйлестіре) дамыту, ең алдымен инновациялық технологиялар

негізінде электрмен және жылумен жабдықтау жобаларын іске асырумен байланысты болады.

2020 жылға дейін бірқатар ірі инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру қамтамасыз етіледі - бұл «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық транзит дәлізі жобасын реконструкциялауды, «Бейнеу-Бозой-Шымкент» магистралды газ құбыры құрылысын аяқтау.

Сондай-ақ, Шымкент агломерациясы үшін агломерациялар шегінде жүргек рельсті жер үсті көлігін (оның ішінде, Шымкент-Леңгір, Шымкент-Арыс және басқа қала маңы қатынастарында), бірыңғай қоғамдық көлікті және шағын авияцияны қоғамдық жер асты көлігін дамыту басым болып танылады.

Оңтүстік Қазақстан облысының Арыс қаласында Арыс өзенінің жағасында 3-разрядты су-құтқару станциясын салу арқылы су қоймаларында азаматтардың қауіпсіздігі қамтамасыз етілетін болады.

Селге қарсы дамбаларды салу, түбін тереңдету, су тасу қаупі бар өзендердің өзектерін кеңейту және күшейту арқылы су тасқынына қарсы іс-қимыл инфрақұрылымы құрылады. Сондай-ақ, жаңа өрт деполарын салу және қолданыстағы өрт деполарына күрделі жөндеу жүргізу, білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік және өндірістік маңызы бар объектілерді, сондай-ақ стратегиялық маңызы бар объектілерді автоматты өрт дабылымен жабдықтау, өртке қарсы су жабдықтарына күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізу арқылы агломерацияларға тиісті өртке қарсы қорғау қамтамасыз етілетін болады.

Инженерлік-қорғау құрылыстарын салу және ғимараттар мен құрылыстарды сейсмологиялық күшейтуді жүзеге асыру арқылы селге, көшкінге, қар көшкініне, жер сілкіністеріне қарсы тұру инфрақұрылымы құрылатын болады.

Көлік және тыныс тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымдарды дамыту және орналастыру мекен етудің жайлы қалалық ортасын құруға бағдарланған Шымкент агломерациясын дамытудың қала құрылысын жоспарлау кешенді жоспарына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

Ұтымды қала құрылысы саясатын қамтамасыз ету үшін Шымкент агломерациясы аймағының аумақтарын функционалдық аймақтарға бөлу, сондай-ақ бар алғышарттар мен тәуекелдерді ескере отырып аумақтарды кешенді бағалау (табиғи және инженерлік-геологиялық жағдайлар, қала құрылысы және шаруашылық қызметтің жоспарлы шектеулерін айқындау, демографиялық даму және еңбек ресурстарының болжамдары) жүргізілетін болады.

4. Ақтөбе қалалық агломерациясы (екінші деңгей)

Көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохрон шегінде Ақтөбе агломерациясы аймағына Ақтөбе облысының Алға, Қарғалы, Мәртөк және Хромтау аудандарының бірқатар ауылдық елді мекендері (Хромтау, Қандыағаш және басқа қалалар) кіреді.

Ақтөбе агломерациясының бәсекелес басымдықтарын ескере отырып, ұзақ мерзімді перспективада оны:

1) мыналарды:

металлургия, мұнай химия өнеркәсібінің одан әрі қайта жасау өндірісін ұйымдастыру;

өндірісті басқарудың халықаралық стандарттарын және өнімнің сапасын бағалау жүйелерін енгізу;

қолданыстағы өндірістерді технологиялық қайта жарақтау арқылы өңірдің индустриялдық орталығы;

2) мынаны:

қолданыстағы және жаңа өндірістерді кадрлармен қамтамасыз ететін ғылыми-инновациялық инфрақұрылымды дамыту арқылы өңірдің инновациялық орталығы;

мыналарды:

Ақтөбе-Хромтау-Қандыағаш «үштікте» көліктің жүргек түрлерін енгізу;

Қандыағаш қаласында көлік-логистикалық торап құру;

«Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық транзит дәлізін реконструкциялау жобасын аяқтау;

«Ақтөбе-Астана» («Ақтөбе - Хромтау — Қарабұтақ — Лисаков — Аманқарағай - Есіл - Астана» бағыты бойынша), «Ақтөбе-Атырау», «Ақтөбе-Орск», «Ақтөбе-Орал» автомобиль жолдарын салу және (немесе) реконструкциялау арқылы өңірдің болашақ көлік-логистикалық хабы;

3) жоғары мамандандырылған медицина ұйымдарының жұмыс істеуі үшін одан әрі жағдай жасау арқылы Қазақстанның батыс облыстары үшін халықаралық деңгейдегі медициналық қызметтер орталығы ретінде дамыту бойынша шаралар қабылданатын болады.

Ұзақ мерзімді перспективаға инженерлік инфрақұрылымдарды жүйелі өзара байланыстыра (үйлестіре) дамыту, ең алдымен инновациялық технологиялар негізінде электрмен және жылумен жабдықтау жобаларын іске асырумен байланысты болады.

Сондай-ақ, Ақтөбе агломерациясы үшін агломерациялар шегінде жүргек рельсті жер үсті көлігін (оның ішінде, Ақтөбе-Хромтау, Ақтөбе-Алға-Қандыағаш , Хромтау-Қандыағаш және басқалары), бірыңғай қоғамдық көлікті және шағын авиацияны дамыту басым болып танылады.

Ақтөбе облысының Хромтау қаласында 2-разрядты су-құтқару станциясын салу арқылы су қоймаларында азаматтардың қауіпсіздігі қамтамасыз етіледі.

Селге қарсы дамбаларды салу, түбін тереңдету, су тасу қаупі бар өзендердің өзектерін кеңейту және күшейту арқылы су тасқынына қарсы іс-қимыл инфрақұрылымы құрылады. Сондай-ақ, жаңа өрт деполарын салу және

қолданыстағы өрт деполарына күрделі жөндеу жүргізу, білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік және өндірістік маңызы бар объектілерді, сондай-ақ стратегиялық маңызы бар объектілерді автоматты өрт дабылымен жабдықтау, өртке қарсы су жабдықтарына күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізу арқылы агломерацияларға тиісті өртке қарсы қорғау қамтамасыз етілетін болады.

Көлік және тыныс тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымдарды дамыту және орналастыру мекен етудің жайлы қалалық ортасын құруға бағдарланған Ақтөбе агломерациясын дамытудың қала құрылысын жоспарлау кешенді жоспарына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

Ұтымды қала құрылысы саясатын қамтамасыз ету үшін Ақтөбе және Ақтау агломерацияларын оның құрамдас құрылымдық элементтері ретінде қоса отырып елдің Батыс өңірлерінің ұзақ мерзімді кезеңге арналған Өңірлік аумақтық даму схемасын әзірлеу жоспарланады, бұл ретте, Ақтөбе агломерациясы аймақтарының аумақтарын функционалдық аймақтарға бөлу, сондай-ақ бар алғышарттар мен тәуекелдерді ескере отырып аумақтарды кешенді бағалау (табиғи және инженерлік-геологиялық жағдайлар, қала құрылысы және шаруашылық қызметтің жоспарлы шектеулерін айқындау, демографиялық даму және еңбек ресурстарының болжамдары) жүргізілетін болады. Ақтөбе қаласының бас жоспарын іске асыру оның агломерациялық даму перспективаларын ескере отырып іске асырылады.

5. Ақтау қалалық агломерациясы (екінші деңгей)

Көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохрон шегінде Ақтау агломерациясының құрамына Маңғыстау облысының Мұнайлы ауданы кіреді. Маңғыстау облысын қоныстандыру жүйесінің ерекшелігін ескеретін болсақ, Жаңаөзен, Форт-Шевченко, Баутино, Бейнеу және Құрық сияқты елді мекендер перспективада Ақтау агломерациясын тарту аймағымен белсенді өзара іс-қимыл жасайтын болады (3-қосымша).

Ақтау агломерациясының бәсекелес басымдықтарын ескере отырып, ұзақ мерзімді перспективада оны:

1) мыналарды:

мұнай химиясы, химия, машина жасау, металл өңдеу өнеркәсібінің одан әрі қайта жасау өндірісін ұйымдастыру;

мұнай-газ секторына қызмет көрсету бойынша салаларды дамыту (сервистік және көліктік қызмет көрсету);

өндірісті басқарудың халықаралық стандарттарын және өнімнің сапасын бағалау жүйелерін енгізу;

қолданыстағы өндірістерді технологиялық қайта жарақтау; Маңғыстау өңірлік технопаркінің физикалық инфрақұрылымдарын қалыптастыру («ТДӨА» АҚ қатысуымен) арқылы өңірдің индустриялық-инновациялық және мұнай

сервистік орталығы;

2) мыналарды:

Ақтау («Ақтау теңіз порты» АЭА) халықаралық теңіз портын қайта жаңғырту және оның базасында халықаралық мултимодальдік көлік-логистикалық орталық құру («Солтүстік-Оңтүстік» және «ТРАСЕКА» халықаралық көлік дәліздерінің қиылысында торап);

Ақтау қаласында және Бейнеу кентінде көлік-логистикалық орталықтарды (КЛО) дамыту;

«Ақтау теңіз порты» АЭА құрылымына трансұлттық өндірістерді және әлемдік брендтермен экспортқа шығарылатын өнімді тарту (мұнай-газ өнеркәсібі , машина жасау және мұнай химиясы саласында);

«Ақтау-Атырау» автомобиль жолын реконструкциялау;

«Форт-Шевченко - Ақтау - Құрық» автомобиль жолын реконструкциялау;

Бейнеу-Жезқазған («Бейнеу - Шалқар» және «Сексеул - Жезқазған» учаскелері) темір жолын салу арқылы болашақ көлік-логистикалық хабы;

3) мыналарды:

халықаралық стандарттар деңгейінде мәдени және туристік инфрақұрылымды дамыту («Кендірлі» курорттық аймағы), өңірдің тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану,

өңірдің туристік нарығында мәдени және табиғи ескерткіштерді белсенді жылжыту (Бекет ата мешіті, Маңғыстау бор таулары және басқалары) арқылы өңірдің туристік және мәдени орталығы ретінде дамыту бойынша шаралар қабылданатын болады.

Ұзақ мерзімді перспективаға инженерлік инфрақұрылымдарды жүйелі өзара байланыстыра (үйлестіре) дамыту, ең алдымен инновациялық технологиялар негізінде электрмен және жылумен жабдықтау жобаларын іске асырумен байланысты болады (оның ішінде, 500 кВ «Ақтау - Бейнеу - Құлсары - Атырау - Үлке» және «Бейнеу - Сексеуіл - Жезқазған - Қызылорда - Кентау - Тараз» ЭБЖ).

Сондай-ақ, Ақтау агломерациясы үшін агломерациялар шегінде жүргек рельсті жер үсті көлігін (оның ішінде, қала маңы қатынастарында), бірыңғай қоғамдық көлікті және шағын авиацияны дамыту басым болып танылады.

Ақтау қаласында жедел-құтқару жасағын құру арқылы әртүрлі сипаттағы төтенше жағдайларға уақтылы және жедел ден қою қамтамасыз етілетін болады.

Сондай-ақ, жаңа өрт деполарын салу және қолданыстағы өрт деполарына күрделі жөндеу жүргізу, білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік және өндірістік маңызы бар объектілерді, сондай-ақ стратегиялық маңызы бар объектілерді автоматты өрт дабылымен жабдықтау, өртке қарсы су жабдықтарына күрделі жөндеу жұмыстарын жүргізу арқылы агломерацияларға тиісті өртке қарсы қорғаныс қамтамасыз етілетін болады.

Көлік және тыныс тіршілікті қамтамасыз ететін инфрақұрылымдарды дамыту және орналастыру мекен етудің жайлы қалалық ортасын құруға бағдарланған Ақтау агломерациясын дамытудың қала құрылысын жоспарлау кешенді жоспарына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

Ұтымды қала құрылысы саясатын қамтамасыз ету үшін Ақтау агломерациясы аймақтарының аумақтарын функционалдық аймақтарға бөлу, сондай-ақ бар алғышарттар мен тәуекелдерді ескере отырып аумақтарды кешенді бағалау (табиғи және инженерлік-геологиялық жағдайлар, қала құрылысы және шаруашылық қызметтің жоспарлы шектеулерін айқындау, демографиялық даму және еңбек ресурстарының болжамдары) жүргізілетін болады. Ақтау қаласының бас жоспарын іске асыру оның агломерациялық даму перспективаларын ескере отырып іске асырылады.

2-1-міндет. Ауылдық аумақтарды дамыту.

Ауылдық аумақтардың ағымдағы жай-күйін бағалау үшін жергілікті атқарушы органдар АЕМ-нің өндірістік, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымына мониторингті жүзеге асырады және оның негізінде олардың даму әлеуетін айқындайтын болады.

Әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті төмен, орташа және жоғары елді мекендерді айқындау критерийлерін өңірлік даму саласындағы уәкілетті орган әзірлейді және бекітеді.

Ауылдық аумақтарды дамыту бойынша алға қойылған міндеттерге қол жеткізу мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) аудан орталықтары мен ТАЕМ-ді дамыту;

2) ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту;

3) даму әлеуеті жоғары және орташа басқа да ауылдық елді мекендерді дамыту;

4) ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін арттыру.

Бірінші бағыт ТАЕМ-ді, сондай-ақ аудан орталықтарын айқындау және жайластыру арқылы ауылдық жерлерде экономикалық өсу орталықтарын құруға бағытталатын болады.

ТАЕМ тізбесін өңірлік даму мәселелері жөніндегі орталық уәкілетті орган әзірлейтін тірек ауылдық елді мекендерді айқындау әдістемесіне сәйкес жергілікті атқарушы органдар айқындайды.

ТАЕМ-ді және аудан орталықтарын дамыту жеке кешенді даму жоспарларының негізінде жүзеге асырылады, оларда жұмыс істеп тұрған өндірістерді кеңейту және жаңғырту, шағын және орта бизнесті, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылым объектілерін дамыту, тұрғын үй салу, мемлекеттік, қаржылық, сервистік және басқа да көрсетілетін қызметтерді дамыту бойынша шаралар көзделетін болады.

ТАЕМ-ді және аудан орталықтарын кешенді дамыту жоспарларын өңірлік даму мәселелері жөніндегі уәкілетті орган бекіткен әдістемелік ұсынымдарға сәйкес жергілікті атқарушы органдар әзірлейді, олар мынадай құрауыштардан тұрады.

1. ТАЕМ-де экономикалық қызметті дамыту.

Бұл құрауыш ТАЕМ-де өндірістік саланы дамытуға, ауыл шаруашылығы өндірісін және өнеркәсіптік өндірісті тұрақты жүргізу үшін жағдайлар жасауды қамтамасыз етуге, ауыл халқының табысын арттыруға бағытталған.

Бірінші құрауыш шеңберінде міндеттерді шешу қала түзуші кәсіпорындарды қалыптастыру, жұмыс істеп тұрған өндірісті кеңейту және жаңғырту, шағын және орта бизнесті дамыту үшін «зәкірлік» инвестициялық жобаларды іске асыру есебінен жүзеге асырылады.

«Зәкірлік» инвестициялық жобаларды енгізу базалық қала түзуші өндірісті құруға мүмкіндік береді, ол ТАЕМ-нің өндірістік әлеуетін дамытудың негізгі тетігі болып табылады, экономиканы көтеруге, экспорттық әлеуетті ұлғайтуға, қосымша жұмыс орындарын құруға ықпал етеді.

Жұмыс істеп тұрған өндірісті кеңейту және жаңғырту озық технологияларды, өнімділігі жоғары техниканы, заманауи қондырғыларды, тұқымның жаңа сорттарын және өнімді асыл тұқымды мал басын қолдану есебінен жүзеге асырылатын болады.

Шағын және орта бизнесті дамыту үшін ТАЕМ-де ісін жаңадан бастайтын кәсіпкерлерге құқықтық, қаржылық және басқа да қызметтерді көрсету үшін кәсіпкерлікті қолдау орталықтары ашылатын болады.

«Зәкірлік» инвестициялық жобаларды мемлекеттік қолдау, жұмыс істеп тұрған өндірісті кеңейту және жаңғырту, шағын және орта бизнесті дамыту мемлекеттік және салалық бағдарламалардың (Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010 – 2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама, «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы, Қазақстан Республикасында агроөнеркәсіптік кешенді дамыту жөніндегі 2013 – 2020 жылдарға арналған Агробизнес-2020 бағдарламасы және басқалары), сондай-ақ облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

2. ТАЕМ-де әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымды дамыту.

Бұл құрауыш тұтастай алғанда, ТАЕМ-де инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру жолымен ауылдық жерлерде тұратын халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған.

Инфрақұрылымдық жобалар мыналарды қамтиды:

1) тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық объектілерін (сумен жабдықтау, кәріз, газбен, жылумен, электрмен жабдықтау жүйелерінің объектілері) салу,

күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;

2) әлеуметтік-мәдениет объектілерін (білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қамсыздандыру, мәдениет, спорт, бос уақыт және демалыс объектілері) салу, күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;

3) инженерлік-көліктік инфрақұрылымды (кентішілік және ауылішілік жолдар, кіреберіс жолдар, бөгеттер, тоғандар және көпірлер) салу, күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;

4) тұрғын үйлер салу және күрделі жөндеу, авариялық үйлерді бұзу;

5) елді мекендерді абаттандыру (көшелерді, саябақтарды, гүлзарларды жарықтандыру мен көгалдандыру, иесіз объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарын, шағын сәулеттік нысандарды, қоршауларды, балалардың ойын алаңдары мен спорт алаңдарын жайластыру).

Инфрақұрылымдық жобаларды іріктеу мен қаражат бөлуді жергілікті атқарушы органдар дербес жүзеге асырады.

Инфрақұрылымдық жобаларды қаржыландыру ТАЕМ-ді дамытудың кешенді жоспарында көзделген іс-шараларға сәйкес мемлекеттік және салалық бағдарламалардың (Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2011 – 2015 жылдарға арналған « Саламатты Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасында көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі 2010 – 2014 жылдарға арналған бағдарлама, Жұмыспен қамту 2020 жол картасы, «Қолжетімді тұрғын үй 2020» бағдарламасы, 2011 – 2020 жылдарға арналған «Ақ бұлақ» бағдарламасы, Қазақстан Республикасының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртудың 2011 – 2020 жылдарға арналған бағдарламасы және басқалары) шеңберінде, сондай-ақ жергілікті бюджетте көзделген қаражат есебінен жүзеге асырылатын болады.

3. ТАЕМ-де көліктік қолжетімділікті дамыту.

Үшінші құрауыш өткізу және жабдықтау нарықтарына көліктік қолжетімділікті қамтамасыз ететін облыстық және аудандық маңызы бар, тірек ауылдар мен ТАЕМ-нің тартылыс аймағына кіретін басқа да елді мекендердің арасындағы жолдарды дамытуға бағытталған.

Жергілікті маңызы бар автокөлік жолдарының желісін дамыту халықтың ұтқырлығы мен материалдық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз етеді, көліктік шығындарды төмендету мен тасымалдауға кететін уақытты азайту есебінен ауыл экономикасының өндірістік мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Автокөлік жолдарын дамыту және олардың техникалық жағдайын нормативтік талаптарға сәйкес келетін деңгейге жеткізу мақсатында мынадай

жұмыс түрлері іске асырылатын болады:
1) облыстық және аудандық маңызы бар автокөлік жолдарын салу және реконструкциялау.
Бүгінгі күні жергілікті маңызы бар автокөлік жолдары, әсіресе қалалар мен аудан орталықтарынан алыс орналасқан жолдар негізінен тек қана күрделі, орташа және көбінесе, ағымдағы жөндеу жүргізу есебінен ғана ұсталады. Жалпы пайдаланымдағы жолдар желісінің үштен бір бөлігінің техникалық жай-күйі қанағаттанғысыз және реконструкциялауды қажет етеді;
2) облыстық және аудандық маңызы бар автокөлік жолдарын күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу.
Бұл құрауыш іске асырылған жағдайда, инфрақұрылымдық жобаларды жүзеге асыру ТАЕМ-нің қызмет көрсету аясының оңтайлы шеңберінің аймағына кіретін елді мекендердің көліктік қолжетімділігін жақсартуға ғана бағытталатын болады.
Бұл құрауышты мемлекеттік қолдау негізінен Қазақстан Республикасында көлік инфрақұрылымын дамыту жөніндегі 2010 – 2014 жылдарға арналған бағдарламаның, басқа да салалық және өңірлік бағдарламалардың шеңберінде, сондай-ақ жергілікті бюджет пен жеке инвесторлардың қаражатын тарту есебінен жүзеге асырылатын болады.
4. Мемлекеттік және коммерциялық қызмет көрсету орталықтарын дамыту және құру.
Бүгінгі күні мемлекеттік және коммерциялық қызмет көрсету орталықтары негізінен аудан орталықтары мен қалаларда орналасқан, бұл ауыл халқына, әсіресе шалғай аумақтарда қажетті қызметтерді алуда қиындықтар туғызуда.
Бұл құрауышты іске асыру республикалық және жергілікті бюджеттерде көзделген қаражат шегінде, сондай-ақ басқа да көздердің есебінен ТАЕМ-де кепілдендірілген мемлекеттік, әлеуметтік және коммерциялық қызметтерге қолжетімділік мәселесін шешуге мүмкіндік береді, олар өз кезегінде ауылдық елді мекендердің белгілі бір тобына қызмет көрсететін болады.
Бұл құрауышты іске асыру:
1) халыққа қызмет көрсету орталықтарының бөлімдерін, полицияның азаматтық хал актілерін тіркеудің тірек пункттерін және басқаларын ашу арқылы мемлекеттік қызметтерді көрсету орталықтарын дамыту және құру;
2) екінші деңгейдегі банктердің, микрокредиттік ұйымдардың, ауылдық кредиттік серіктестіктердің, сақтандыру компанияларының, нотариустардың, сервистік-дайындау орталықтарының, техникалық қызмет станцияларының және басқалардың бөлімшелерін ашу арқылы қаржыландыру жеке инвесторлардың және басқа да көздердің есебінен жүзеге асырылатын коммерциялық қызметтерді көрсету орталықтарын дамыту және құру;

3) білім беру (мектеп-интернаттар, кәсіптік мектептер, колледждер), медициналық қызметтер көрсету (ауылдық учаскелік ауруханалар, емханалар, дәрігерлік амбулаториялар), мәдениет және спорт (мәдениет үйлері, спорт және демалыс ұйымдары) салаларында әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарын дамыту және құру арқылы жүзеге асырылатын болады.

Екінші бағыт облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамытуға бағытталатын болады.

Бұл бағытты іске асыру үшін облыстық іс-шаралар жоспарлары әзірленеді, оларда жұмыс істейтін кәсіпорындарды қолдау және кеңейту, орта және ірі ауыл шаруашылығы кәсіпорындарын құру, шағын және орта бизнесті, ауылдық инфрақұрылымдарды дамыту, тұрғын үй салу бойынша шаралар көзделетін болады.

Ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту бойынша облыстық іс-шаралар жоспарын әзірлеу кезінде табиғи-климаттық жағдайлар, АЕМ экономикалық бағыты, ауыл шаруашылығы өндірісінің мамандандырылуы, ауылдық инфрақұрылымның дамығандығы және басқалары ескерілетін болады.

Бұл бағытты мемлекеттік қолдау қолданыстағы мемлекеттік және салалық бағдарламалардың, сондай-ақ облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Үшінші бағыт аудандардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде даму әлеуеті жоғары және орташа басқа да АЕМ-ді дамытуды көздейтін болады.

Бұл бағытты іске асыру үшін аудандық іс-шаралар жоспарлары әзірленеді, оларда жұмыс істейтін кәсіпорындарды қолдау және кеңейту, ұсақ тауарлы өндірістерді орта және ірі ауыл шаруашылығы кәсіпорындарына біріктіру, шағын және орта бизнесті дамыту, әлеуметтік инфрақұрылымның объектілерін нормативтік қамтамасыз етілуге жеткізу, ауылдық инфрақұрылымды қалыпты жағдайда ұстап тұру бойынша шаралар көзделетін болады.

Аудандық іс-шаралар жоспарларында шаруа (фермер) және жеке қосалқы шаруашылықтарды дамыту, дайындау ұйымдарының желісін кеңейту, өткізу нарықтарына дейін көліктік қолжетімділікті жақсарту және басқа да шаралар көзделетін болады.

Бұл бағытты мемлекеттік қолдау қолданыстағы мемлекеттік және салалық бағдарламалардың шеңберінде, сондай-ақ облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Тірек АЕМ-ді кешенді дамыту жоспарларын, ауылдық округтердің орталықтарын, ауылдар мен кенттерді дамыту жөніндегі облыстық іс-шаралар

жоспарларын өңірлік даму саласындағы уәкілетті органмен келісскеннен кейін облыстық мәслихаттар бекітетін болады.

Даму әлеуеті жоғары және орташа басқа АЕМ-ді дамыту жөніндегі аудандық іс-шаралар жоспарларын облыстардың және аудандардың аумақтарын дамытудың бағдарламаларына өзгерістер енгізу жолымен, аудандық мәслихаттар бекітетін болады.

АЕМ дамыту жөніндегі кешенді даму жоспарларын және іс-шаралар жоспарларын қаржыландыру кезінде қолданыстағы мемлекеттік және салалық бағдарламаларды, облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларын қаржыландыру тетіктері пайдаланылатын болады. Бұл ретте ауылдық аумақтарды дамыту бойынша барлық бюджеттік инвестициялық жобалар кешенді дамыту жоспарлары мен іс-шаралар жоспарларына сәйкестігі тұрғысынан өңірлік даму мәселелері жөніндегі орталық уәкілетті органмен келісілуі керек.

Төртінші бағыт ауылдық жерлердің кадрлық әлеуетін дамытуға бағытталған.

Бұл бағыт ауылдық жерлерге жұмыс істеуге және тұруға келген мамандарға көтерме жәрдемақы төлеу және тұрғын үймен қамтамасыз ету түрінде мемлекеттік қолдауды көздейді.

Бұл бағытты іске асыру үшін ауылдық елді мекендерге жұмыс істеуге және тұруға келген әлеуметтік сала мамандарына көзделген әлеуметтік қолдау шараларын агроөнеркәсіптік кешен мамандарына да қолдану бөлігінде « Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» 2005 жылғы 8 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізілетін болады. Олар қабылданғаннан кейін Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 18 ақпандағы № 183 қаулысымен бекітілген Ауылдық елді мекендерге жұмыс істеу және тұру үшін келген денсаулық сақтау, білім беру, әлеуметтік қамсыздандыру, мәдениет, спорт және ветеринария мамандарына әлеуметтік қолдау шараларын ұсыну мөлшеріне және ережесіне тұрғын үй салу бөлігінде өзгерістер енгізілетін болады.

Ауылдық елді мекендерге жұмыс істеуге және тұруға келген жас мамандарды жеңілдетілген жалдамалы тұрғын үймен қамтамасыз ету үшін «Қолжетімді тұрғын үй 2020» бағдарламасына өзгерістер енгізілетін болады.

Бұл бағытты мемлекеттік қолдау «Қолжетімді тұрғын үй 2020» салалық бағдарламасының, «Дипломмен ауылға» жобасының және облыстардың аумақтарын дамыту бағдарламаларының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

3-міндет. Бәсекеге қабілеттілігін және халықтың экономикалық әлеуеті мен қоныстандыруды ұтымды кеңістіктік ұйымдастыру үшін өңірлерді қаржылық қолдау.

Үшінші міндет мына екі бағыт бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру мен қолдау;
2) Қазақстан өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мен экономикалық дамуына ықпал ету.

Бірінші бағыт агломерацияларды реттелетін дамуы мен тұтастай елдегі урбандалу үдерістері, сондай-ақ ішкі көші-қон ағымдарын реттеу арқылы ұтымды аумақтық ұйымдастыруды және тиімді таратып орналастыру жүйесін қалыптастыру аспектілеріне көбірек бағытталған. Екінші бағыт өңірлердің бәсекеге қабілеттілік әлеуетін жандандыру бойынша міндеттерге тікелей байланысты.

Бағдарламаның қаражаты есебінен қаржылық қолдаудағы басымдық жылдам өсуші және перспективалы, яғни экономикалық дамудың үлкен әлеуеті бар, сондай-ақ халық санының тұрақты өсуіне ие іске асырылатын бюджеттік инвестициялық жобаларға (бұдан әрі-БИЖ) берілетін болады. Өңірлердің перспективалылығын 2011 жылдың аяғында Қазақстан Республикасындағы қалалардың, аудандар мен ауылдық елді мекендердің әлеуметтік-экономикалық даму перспективаларын зерттеу нәтижелерінің негізінде Уәкілетті органның ұсынысы бойынша ВАК айқындайтын болады.

Көрсетілген екі бағыт бойынша қаржыландыру көлемін Уәкілетті орган тең үлесте анықтайды. Бұл ретте, бір бағыт бойынша өтінімдердің жетіспеушілігі мен басқасы бойынша ең үлкен қажеттілік болған жағдайда бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің бағыттары арасында қаражат жедел қайта бөлінуі мүмкін.

Бағдарлама шеңберінде іске асырылатын БИЖ-дың құны 10,0 млрд. (он миллиард) теңгеден аспауы тиіс («Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды басым дамыту арқылы өңірлік және әлемдік нарықтармен кіріктірілген ұзақ мерзімді экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру» 2-міндетінің шеңберінде агломерацияларды дамыту жөніндегі жобаларды қоспағанда), іске асыру кезеңі 3 жылдан аспауы тиіс («Қазақстан өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мен экономикалық дамуына жәрдемдесу» деген 2-бағыттың «Өңірлерде мемлекеттік-жеке меншік тетігін енгізу» 3-басымдығын, («Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе және Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды басым дамыту арқылы өңірлік және әлемдік нарықтармен кіріктірілген ұзақ мерзімді экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру» 2-міндетінің шеңберінде агломерацияларды дамыту бойынша жобаларды қоспағанда).

Қаражатты бөлу (жобаларды қаржыландыру) мәлімделген республикалық және/немесе өңірлік басымдықтарға сәйкес, конкурстық негізде және Қазақстан Республикасының бюджеттік заңнамасына сәйкес қаржыландыру принциптерінде жүзеге асырылуы тиіс. Бұл ретте, бюджет қаражаты Қазақстан

Республикасының тиісті жылға шығыстық міндеттемелері көзделген жобаларды іске асыруға ұсынылмауы мүмкін.

Бірінші бағыт: Экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру мен қолдау.

Бағдарламаның бірінші бағытын іске асыру шеңберінде міндеттерді шешу елді мекендердің (аумақтардың) мынадай санаттары үшін жүзеге асырылады:

1) агломерациялар;

2) «екінші деңгейдегі» қалалар (облыс орталықтары);

3) даму әлеуеті жоғары қалалар мен ірі АЕМ;

4) шекара маңындағы аумақтар (жобаларды қарау жергілікті атқарушы органдардың ұсыныстарын есепке ала отырып, 2011 жылдан кейін жүзеге асырылатын болады).

«Өсу полюстері» саясатының контекстінде Қазақстан үшін инновациялық өндірістерді қалыптастыру мен дамыту үшін ғылыми, зияткерлік, кадрлық және инфрақұрылымдық әлеуетке ие агломерациялардың дамуын қолдау барынша өзекті міндеті болып табылады. Сондықтан агломерациялардың дамуын қолдау жөніндегі міндеттер басым және бөлінетін қаражаттың үлкен көлемін талап етеді.

Елді мекендердің жоғарыда көрсетілген санаттарының әлеуметтік-экономикалық даму мәселелерін кешенді шешуге бағытталған БИЖ-ді іске асыруда мынадай басымдықтар бойынша мемлекеттік қолдау көрсету көзделеді.

1-басымдық. Көліктік қол жетімділікті арттыру және халықтың «маятникті» еңбек көші-қоны мен тиімді жұмыспен қамтылуы үшін жағдай жасау.

Бағдарлама шеңберінде қаржыландыруға қоныстардың жоғарыда көрсетілген санаттарында іске асырылатын БИЖ жатады:

1) халықтың «маятникті» еңбек көші-қонын қалыптастыру (жәрдемдесу) үшін агломерациялық құрылымдар ішінде жол желілерін дамыту бойынша;

2) облысішілік көлік коммуникацияларын салу мен жаңғырту бойынша.

2-басымдық. Коммуналдық-инженерлік (су құбыры, кәріз, газ-, жылу-, электрмен жабдықтау жүйелері) және әлеуметтік-рекреациялық (білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт, бос уақыт және демалыс объектілері, саябақ және көңіл көтеретін аймақтар) инфрақұрылымдарды дамыту.

Бағдарлама шеңберінде қаржыландыруға қоныстардың жоғарыда көрсетілген санаттарындағы коммуналдық шаруашылық саласындағы уәкілетті органда қаржыландыру басымдығына іріктеуден өткен коммуналдық-инженерлік объектілері (су құбыры, кәріз, газ-, жылу-, электрмен қамтамасыз ету жүйелері) мен әлеуметтік-рекреациялық инфрақұрылымын (білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт объектілері, саябақ және көңіл көтеретін аймақтар) салу мен қайта құру бойынша БИЖ жатады.

Жергілікті атқарушы органдар ұсынған БИЖ-ді Жұмыс органы қарауы кезінде агломерацияларға, екінші деңгейдегі қалаларға, қалалар мен ірі АЕМ-ге көліктің қол жетімділігін арттыруға және оларда коммуналдық-инженерлік және әлеуметтік-рекреациялық инфрақұрылымды дамытуға бағытталған 1 және 2-басымдықтар бойынша мынадай өлшемдер негізге алына отырып, артықшылық берілетін болады:

1) жобаны іске асырудан алынатын әлеуметтік-экономикалық әсердің:

бюджеттік инвестициялардың бір бірлігіне өңірдің бюджетіне салық түсімдерінің ұлғаюынан;

жол жүру уақытының қысқаруынан;

қозғалыс жылдамдығының ұлғаюынан;

коммуналдық-инженерлік және әлеуметтік-рекреациялық инфрақұрылым объектілерімен қамтамасыз ету деңгейінің жоғарылауынан;

жұмыссыздық деңгейін төмендетуде көрсетілген жиынтық мөлшері;

2) БИЖ-ді іске асыруға бағытталған, бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің жеке (коммерциялық) жобаны (объектіні) іске асыруға бағытталған жеке инвестициялар көлеміне қатынасы;

3) жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлесі.

3-басымдық. Қалалардағы қоршаған ортаның жай-күйін жақсарту.

3-басымдық бойынша қаражатты бөлу қалаларда қоршаған ортаның жай-күйін жақсарту және энергия тиімділігін жоғарылату бойынша іске асырылатын, оның ішінде:

1) қалдықтарды тиімді кәдеге жарату бойынша;

2) суды кешенді тазалау бойынша;

3) атмосфералық ауаның жай-күйін жақсарту бойынша;

4) салынатын және қолданыстағы коммуналдық тұрғын үй қорында энергия үнемдеу және экологиялық («жасыл») технологиялар енгізу бойынша БИЖ-ге бағытталатын болады.

Жергілікті атқарушы органдар ұсынған БИЖ-ді Жұмыс органының қарауы кезінде 3-басымдық бойынша жобаға жоғары баға мынадай өлшемдер негізге алына отырып артықшылық берілетін болады:

1) жобаны іске асырудан алынатын әлеуметтік-экономикалық, экологиялық әсердің жиынтық мөлшері, олар мыналарда көрініс тапқан:

бюджеттік инвестициялық бірлігіне өңірде құрылған уақытша/тұрақты жұмыс орындарының саны;

атмосфераға зиянды заттардың шығарындыларын төмендету пайызы;

ластаушы заттар төгінділерінің деңгейін төмендету;

қалдықтардың түзілуіне оларды қайта өңдеу үлесін ұлғайту;

энергия үнемдейтін технологиялар енгізу;

өнім өндіру көлемінің өсімі;
бюджеттік инвестициялардың бір бірлігіне өңірдің бюджетіне салық түсімдерінің ұлғаюы.
2) БИЖ-ді іске асыруға бағытталған, бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің жеке (коммерциялық) жобаны (объектіні) іске асыруға бағытталған жеке инвестициялар көлеміне қатынасы;
3) жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлесі.
4-басымдық. Шекара маңындағы аумақтарды дамыту.
Аталған басымдық бойынша қаражат бөлу шекара маңындағы аумақтарда іске асырылатын БИЖ-ге бағытталатын болады.
Бағдарлама шеңберінде:
1) көлік инфрақұрылымды дамытуға;
әлеуметтік-рекреациялық инфрақұрылымды (білім, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт, бос уақыт және демалыс объектілерін) жақсартуға;
3) бизнес-жоспарларды іске асыру үшін инженерлік инфрақұрылымды (су құбыры, кәріз, газбен-, жылумен-, электрмен жабдықтау, ирригациялық жүйелер) жүргізуге;
4) сауда-сатып алу қызметін дамыту үшін инфрақұрылым құруға қолдау көрсетілетін БИЖ.
Жергілікті атқарушы органдар ұсынған БИЖ-ді жұмыс органы қараған кезде 4-басымдық бойынша жобаға мынадай өлшемдер негізге алына отырып, артықшылық берілетін болады:
1) бюджеттік инвестициялардың бір бірлігіне БИЖ-ді іске асырудан алынатын әлеуметтік-экономикалық әсердің:
шекара маңындағы аудандарда құрылған уақытша/тұрақты жұмыс орындарының санында;
шекара маңындағы аудандағы халық санының өсімінде/тұрақтандыруда;
өндіріс көлемінің (ауыл шаруашылығы, ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу, қызметтер) өсімінде;
өңір бюджетіне салық түсімдерінің ұлғаюында көрсетілген жиынтық мөлшері ;
БИЖ-ді іске асыруға бағытталған, бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің жеке (коммерциялық) жобаны (объектіні) іске асыруға бағытталған жеке инвестициялар көлеміне қатынасы;
жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлесі.
Екінші бағыт: Қазақстан өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мен экономикалық дамытуға жәрдемдесу.
Өңірдің бәсекеге қабілеттілігі оның аумағындағы экономикалық құрылымдар мен қоныстандыру құрылымдарын қалыптастыру үшін жағдай жасайтын оның

сипаттамаларының физика-географиялық және әлеуметтік-экономикалық жиынтықтары ретінде түсіндіріледі. Өңірдің бәсекеге қабілеттілігіне ықпал етуші факторлар мыналар: табиғи ресурстардың, білікті мамандардың, дамыған инфрақұрылымның, институционалдық дамудың деңгейінің (мемлекеттің бизнесті дамыту үшін жасайтын жағдайларының) және басқаларының бар болуы. Республиканың индустриялық-инновациялық даму жағдайында бірінші орынға зерттеулер мен технологиялық даму салаларында өңірлердің әлеуетін, инновацияны енгізуші кәсіпорындарды қаржылық қамтамасыз етуді нығайту бойынша мәселелер шығады.

Өңірлік бәсекеге қабілеттілікті және өңірлердің экономикалық дамуын арттыру мақсатында Бағдарламаны іске асырудың екінші бағытының басымдықтары мыналарға байланысты болады:

1) туризм саласында индустрияландыру, агроөнеркәсіптік кешеннің (оның ішінде ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің өсуіне, оның ішінде өңірлердегі әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар арқылы оларды дайындау және сақтауды ұйымдастыруға бағытталған қазіргі заманғы технологияларды пайдалана отырып , мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы, оның ішінде көкөніс шаруашылығы саласындағы нақты жобаларды іске асыру жолымен қалалар мен агломерациялар айналасында азық-түлік белдеуін құру бойынша) өңірлік жобалары үшін инфрақұрылымды қалыптастыру мен дамыту және өңірлерде инновациялық қызмет пен кәсіпкерлікті ынталандыру;

2) энергияның балама көздерінің инфрақұрылымын дамыту;

3) өңірлерде мемлекеттік-жеке меншік әріптестік (бұдан әрі - МЖӘ) тетігін енгізу;

4) жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау.

l-басымдық. Туризм және кәсіпкерлікті қолдау саласында индустрияландыру, агроөнеркәсіп кешенінің (оның ішінде ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің өсуіне, оның ішінде, өңірлердегі әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар арқылы оларды дайындау және сақтауды ұйымдастыруға бағытталған қазіргі заманғы технологияларды пайдалана отырып, мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы, оның ішінде, көкөніс шаруашылығы саласындағы нақты жобаларды іске асыру жолымен, қалалар мен агломерациялар айналасында азық-түлік белдеуді құру бойынша) өңірлік жобалары үшін өңірлерде инфрақұрылымды қалыптастыру және дамыту.

1-басымдықтың шеңберінде Бағдарлама қаражаты есебінен қаржылық қолдау көрсетуде тез өсетін және перспективалы, яғни даму әлеуеті жоғары, сондай-ақ халық санының өсуі тұрақты өңірлерде іске асырылатын БИЖ-ге артықшылық берілетін болады. Аталған өңірлерде жобаларды іске асыру республика үшін барынша мультипликативті тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Бағдарлама шеңберінде қаржыландыруға перспективалы бизнес жобаларды, сонымен қатар ескірген өнеркәсіптік инфрақұрылымы бар аймақтарды конверсиялау бойынша БИЖ-ді іске асыру үшін инженерлік-көлік инфрақұрылымын (мынадай инфрақұрылымды: жолдарды, кәрізді, газбен жабдықтауды, жылумен жабдықтауды, су құбырын, темір жолдың тұйық жерлерін, шағын электр станцияларын, электр беру желілерін, ирригациялық жүйелерді салу және қайта жаңғырту) салу және жүргізу бойынша БИЖ жатады.

Инфрақұрылымды салу мен жүргізу бірнеше бизнес-жобаларды қамтамасыз етуге бағытталуы мүмкін.

Жұмыс органы жергілікті атқарушы органдар инфрақұрылым салу және жүргізу бойынша БИЖ-ді қарау кезінде мынадай өлшемдер негізге алына отырып жобаларға артықшылық беріледі:

1) бюджеттік инвестициялардың бір бірлігіне БИЖ-ді іске асырудан болатын жиынтық әлеуметтік-экономикалық тиімділіктің, олар:

өңірде құрылған тұрақты/уақытша жұмыс орындарының санында;

өндіріс (өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын, қызметтер) көлемінің өсуінде; өңір бюджетіне салық түсімдерінің ұлғаюында; БИЖ-ді іске асырудан пайда алушылар санында көрініс тапқан мөлшері;

БИЖ-ді іске асыруға бағытталған, бөлінетін бюджет қаражаты көлемінің жеке (коммерциялық) жобаны (объектіні) іске асыруға бағытталған жеке инвестициялар көлеміне қатынасы;

3) жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлесі.

2-басымдық. Баламалы энергия көздерінің инфрақұрылымын дамыту.

2-бағыт бойынша қаражат бөлу шалғай АЕМ-дерде және туристік рекреациялық әлеуеті бар жерлерде іске асырылатын БИЖ-дерге бағытталатын болады (баламалы энергия көздерінің инфрақұрылымын дамыту).

Бағдарлама шеңберінде:

мынаған:

1) коммуналдық және өндірістік мақсаттарға электр энергиясымен қамтамасыз ету мақсатында фермерлік шаруашылықтар (қолданыстағы және жаңадан құрылатын);

2) шалғайдағы энергиямен жабдықтаудың негізгі және/немесе резервті көздері ретінде АЕМ;

3) вахта (уақытша) кенттері;

4) туристік-рекреациялық әлеуеті бар алыс жерлер, үшін жаңартылатын энергия көздерінің бір түрінен көп энергия өндірісі үшін пайдаланылатын гибридті қондырғыларды қоса алғанда, бастапқы жаңартылатын энергия көздерінен (су ағыны, жел, күн және басқа да энергиясы) электр және/немесе жылу энергиясын өндіру үшін қондырғылар сатып алу мен монтаждауға (қоса

қаржыландыру түрінде көмек) қолдау көрсетілетін БИЖ.

Жұмыс органының жергілікті атқарушы органдардың 2-бағыт бойынша БИЖ-ді қарауы кезінде мынадай өлшемдерді негізге алына отырып, жобаларға артықшылық беріледі:

1) бюджеттік инвестициялардың бір бірлігіне БИЖ-ді іске асырудан болатын жиынтық әлеуметтік-экономикалық тиімділіктің:

өңірде құрылған тұрақты/уақытша жұмыс орындарының санында;

өндіріс (өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, қызметтер) көлемінің өсуінде;

өңірдің бюджетіне салық түсімдерінің ұлғаюында көрініс тапқан мөлшері;

2) жергілікті бюджеттен қоса қаржыландыру үлесі.

3-басымдық.

МЖӘ тетігін өңірлерде енгізу.

1. МЖӘ жобаларын дайындау бойынша консультативтік және техникалық көмек көрсету.

МЖӘ жобаларын дайындау бойынша консультативтік және техникалық көмек көрсету қызметтерін жобалар бойынша концессиялық ұсыныстар және қолданыстағы заңнама шеңберінде МЖӘ жобаларын іске асыруға жергілікті бюджеттер қатысуының қаржылық даярлығы болғанда (мүмкіндігі) экономикалық өсу орталықтары (қалыптасып келе жатқан агломерациялар, екінші деңгейдегі қалалар, қалалар және даму әлеуеті жоғары ірі АЕМ) көрсетеді.

Бағдарламаның осы бағыты шеңберінде жергілікті атқарушы органдардың және МЖӘ саласындағы бизнес-ортаның білім әлеуеті көтеріледі.

2011 және 2012 жылдары Бағдарлама шеңберінде өңірлерде МЖӘ жобаларын дайындау кезінде консультативтік көмек көрсету бойынша тиісті жұмыстар жүргізіледі.

2. МЖӘ жобаларын қоса қаржыландыру мүмкіндігі.

МЖӘ жобаларын қоса қаржыландыру экономикалық өсу орталықтарында (қалыптасып келе жатқан агломерациялар, екінші деңгейдегі қалалар, қалалар және даму әлеуеті жоғары ірі АЕМ) әлеуметтік (білім беру және денсаулық сақтау) және коммуналдық-тұрмыстық инфрақұрылым (сумен, жылумен, газбен, кәрізбен қамтамасыз ету жүйесі) объектілерінің құрылысы саласы бойынша көрсетіледі.

МЖӘ жобаларын қаржыландыру тетігі құрылыс салу сатысында жобаларды қоса қаржыландыруға негізделеді.

Жергілікті атқарушы органдардың концессиялық жобаларды іріктеу тетігі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес жүзеге асырылатын болады.

Әлемдік тәжірибеге сәйкес МЖӘ сипаттайтын негізгі элементтердің бірі жобаларды мемлекет тарапынан қоса қаржыландыру мүмкіндігі болып табылады

.

Қазіргі уақытта қызметті қолдау мақсатында концессионерге мемлекеттік қолдаудың мынадай түрлері көрсетілуі мүмкін, оның ішінде:

1) құрылыс салу сатысында концессиялық жобаларды қоса қаржыландыру;

2) егер концессионер өндіретін тауарлардың (жұмыстардың, қызметтердің) негізгі тұтынушысы мемлекет болса, мемлекеттің тауарлардың (жұмыстардың, қызметтердің) белгілі бір көлемін тұтыну кепілдігі;

3) концессия шартында белгіленген мерзімде және концессия шартының қолданылуы кезеңінде онда айқындалған көлемде концессионердің инвестициялық шығындарының белгілі бір көлеміне өтемақы төлеу.

Жұмыс органының жергілікті атқарушы органдар ұсынған МЖӘ жобаларын қарауы кезінде мынадай өлшемдер негізге алына отырып, жобаларға артықшылық беріледі:

1) жобаны экономикалық өсу орталықтарында (қалыптасып келе жатқан агломерацияларда, екінші деңгейдегі қалаларда, қалалар және әлеуеті жоғары ірі АЕМ-де) іске асыру;

2) мемлекеттік және жеке қаржы көздері арасындағы қоса қаржыландыру арақатынасы;

3) елді мекеннің әлеуметтік және коммуналдық-тұрмыстық инфрақұрылыммен қамтамасыз етілу дәрежесі (тапшылық және/немесе тозуының жоғары болуы);

4) өңірде құрылған тұрақты/уақытша жұмыс орындарының саны;

5) мемлекеттік бюджетке жүктемені қысқарту;

6) жаңа технологиялар енгізу және қызметтердің тұтынушының қажеттіліктеріне барынша нақты бағытталуы;

7) жобаны іске асыру мерзімін қысқарту;

8) тәуекелдердің бір бөлігін жеке секторға беру;

9) қызметтерге тариф деңгейі.

4-басымдық. Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау.

Осы басымдық шеңберінде жобаларды (іс-шараларды) іске асыру экономикалық әлеуеті жоғары және орташа ауылдарда (селоларда) және кенттерде ғана жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау шеңберінде іске асырылатын жобаларды (іс-шараларды) анықтау бойынша ұсыныстар әзірлеуге халықты тарту жолымен жүзеге асырылатын болады.

Ауыл (село), кент әкімдері оларда ұсыныстар талқыланатын және бірінші кезектілігіне, өзектілігіне негізделе отырып жобаларды (іс-шараларды) іріктеу бойынша (іс-шараларды (жобаларды) «төменнен жоғарыға» іріктеу қағидаты) шешімдер қабылданатын жергілікті қоғамдастықтардың жиналыстарын (жиындарын) ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылық қолдау мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

коммуналдық шаруашылық бойынша 2012 жылы: көшелерді жарықтандыру және көгалдандыру, тұрғын үй қорын сақтау және қоқыстарды әкету, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын жерлерді жою, иесіз қалған объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар және мал қорымдары полигондарын жайластыру, жылыту жүйелерін жөндеу, балалардың ойын алаңдарын орнату;

2013 - 2014 жылдары:

1) білім, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт, сумен жабдықтау, газбен жабдықтау объектілерін күрделі және ағымдағы жөндеу;

2) коммуналдық шаруашылық: көшелерді жарықтандыру және көгалдандыру, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын жерлерді жою, иесіз қалған объектілерді бұзу, қатты тұрмыстық қалдықтар және мал қорымдары полигондарын жайластыру, жылу жүйелерін жөндеу, балалардың ойын алаңдарын орнату, абаттандыру;

3) көлік коммуникациялары: кентішілік жолдарды және көпірлерді күрделі, орташа және ағымдағы жөндеу;

4) ауыл шаруашылығы: су қоймаларын тазарту, иесіз қалған су техникалық құрылыстарын қалпына келтіру.

4. Бағдарламаны іске асыру кезіндегі қатысушылардың өзара іс-қимылы

Ескерту. 4-бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

«Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау» басымдығын қоспағанда, Бағдарламаны іске асыру кезіндегі қатысушылардың өзара іс-қимылы.

1. Аудандардың және қалалардың әкімдері облыстық бюджеттік бағдарламалардың әкімшілеріне инвестициялық ұсыныстарды жібереді, олар Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес әзірленген құжаттарды коса отырып, инвестициялық ұсыныстардың тізімдерін қалыптастырады және Бағдарламаның үйлестірушісіне жібереді.

2. Бағдарламаның үйлестірушісі:

1) «Бюджеттік инвестициялық жобаларды қарау, іріктеу, іске асыруды мониторингілеу және бағалау ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 17 сәуірдегі № 545 қаулысына сәйкес әзірленген инвестициялық ұсыныстарды қарайды және аудандар мен қалалардың әкімдеріне, облыстық бюджеттік бағдарламалардың әкімшілеріне олар бойынша экономикалық қорытынды жібереді;

2) Жұмыс органының қарауына іріктеліп алынған инвестициялық ұсыныстар бойынша құжаттар пакеті мен оң экономикалық қорытынды жібереді.

3. Жұмыс органы он бес жұмыс күні ішінде инвестициялық ұсыныстардың Елді аумақтық-кеңістікте дамытудың 2020 жылға дейінгі болжамды схемасының мақсаттары мен міндеттеріне және Бағдарламаның басымдықтарына сәйкестігін қарайды және олар бойынша Бағдарламаның үйлестірушісіне қорытынды жібереді.

4. Бағдарламаның үйлестірушісі Жұмыс органының инвестициялық ұсыныстарға оң қорытындысын алғаннан кейін БИЖ-дің техникалық-экономикалық негіздемесін (бұдан әрі - ТЭН) әзірлеуге және қажетті сараптамалар жүргізуге қаражат бөлу жөніндегі қорытындыны қалыптастырады және бюджеттік комиссияның қарауына енгізеді.

5. Бюджеттік комиссиялар мақұлдаған инвестициялық ұсыныстар бойынша аудандардың және қалалардың әкімдері, облыстық бюджеттік бағдарламалардың әкімшілері ТЭН әзірлейді және тиісті сараптамалар жүргізеді және экономикалық қорытындыны алу үшін Бағдарламаның үйлестірушісіне жібереді.

6. Бағдарламаның үйлестірушісі:

1) БИЖ-дің ТЭН-ін және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес талап етілетін сараптамаларды қарайды және аудандардың және қалалардың әкімдеріне, облыстық бюджеттік бағдарламалардың әкімшілеріне олар бойынша экономикалық қорытындыны жібереді;

2) Жұмыс органының қарауына іріктеліп алынған БИЖ бойынша құжаттар пакеті мен оң экономикалық қорытындыны жібереді.

7. Жұмыс органы:

1) ТЭН және БИЖ ТЭН әзірлеуді талап етпейтін БИЖ бойынша инвестициялық ұсыныстарды тиісті орталық мемлекеттік органдарға салалық сараптама дайындау үшін құжаттардың толық пакетімен қоса жібереді;

2) оң сараптамаларды ескере отырып, БИЖ тізбесін қалыптастырады және ВАК қарауына шығарады.

8. Алынып тасталды - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

9. ВАК:

1) БИЖ тізбесін мақұлдайды;

2) бағыттар бойынша Бағдарламаны қаржыландыру лимиттерін келіседі;

3) шешімді тиісті хаттамамен ресімдейді.

10. ВАК-тың оң қорыттындысы жобаларды Республикалық бюджеттік бағдарлама әкімшісінің бюджеттік өтініміне қосу үшін негіз болып табылады.

11. Жұмыс органы ВАК шешімін Бағдарламаның үйлестірушісіне жібереді.

12. Республикалық бюджеттік бағдарламаның әкімшісі Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасында белгіленген мерзімдерде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігіне бюджеттік өтінім ұсынады.

Жергілікті өзін-өзі басқаруды қаржылай қолдау» басымдығы бойынша Бағдарламаны іске асыру кезіндегі қатысушылардың өзара іс-қимылы

Ескерту. Кіші бөлім жаңа редакцияда - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

1. Қаржыландыру лимитін бөлу:

1) облыс әкімі әрбір ауданға және облыстық маңызы бар қалаға қаржыландыру лимитін ауылдық округтерде, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдарда және кенттерде тұратын халықтың санына байланысты жеткізеді;

2) аудан әкімі және облыстық маңызы бар қала әкімі әрбір ауылдық округтерге қаржыландыру лимитін әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті жоғары және орташа әр ауылдық округте, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдарда және кенттерде тұратын халықтың санына байланысты жеткізеді.

Бұл ретте аудан әкімі және облыстық маңызы бар қала әкімі қаржыландыру лимитін бөлген кезде ауылдық округтің құрамына кірмейтін даму әлеуеті төмен ауылдарды және кенттерді алып тастайды және оны ауылдық округтерге, әлеуметтік-экономикалық даму әлеуеті жоғары және орташа ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдарға және кенттерге қайта бөледі;

3) ауыл, кент, ауылдық округ әкімдері барлық ауылдарға, кенттерге және ауылдық округтерге есептелген қаражат көлемін жергілікті қоғамдастық жиынының шешіміне сәйкес бөледі.

2. Іріктеу рәсімі:

1) жергілікті қоғамдастықтың жиналысында аудан әкімі, облыстық маңызы бар қала әкімі жеткізген қаражат көлемінің шеңберінде жобалар (іс-шаралар) айқындалады және жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімімен ресімделеді;

2) мақұлданған жобалар (іс-шаралар) бойынша ұсыныс (жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімі) ауылдық округтің әкіміне, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдың және кенттің әкімдеріне түседі;

3) ауылдық округтің әкімі, ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдың және кенттің әкімдері мақұлданған жобалар (іс-шаралар) бойынша ұсыныстарды (жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімін) аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдігіне жібереді;

4) аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігі бағыттарды ескере отырып, ұсынылған жобалар (іс-шаралар) тізбесін қалыптастырады және Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес әзірленген құжаттармен қоса,

Бағдарламаның үйлестірушісіне жібереді;

5) Бағдарламаның үйлестірушісі жобалар (іс-шаралар) бойынша ұсынылған құжаттарды қарайды және олар бойынша қорытынды қалыптастырады;

6) Бағдарламаның үйлестірушісі жобаларға (іс-шараларға) берілген қорытындылардың нәтижесін аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігіне жолдайды.

Өз кезегінде аудан, облыстық маңызы бар қала әкімдігі Бағдарлама үйлестірушісінің қорытындысын ауылдық округтердің, сондай-ақ ауылдық округтің құрамына кірмейтін ауылдардың және кенттердің әкімдеріне жібереді.

Ауылдық округтердің, сондай-ақ ауылдық округтердің құрамына кірмейтін ауылдардың, кенттердің әкімдері жергілікті қоғамдастықтың жиналыстарында қолдау көрсетілген және қолдау көрсетілмеген жобалар (іс-шаралар) туралы ақпаратты жеткізеді.

3. Бағдарлама үйлестірушісі Қазақстан Республикасының бюджет заңнамасында белгіленген мерзімдерде бюджеттік жоспарлау саласындағы жергілікті уәкілетті органға бюджеттік өтінімді ұсынады.

4. Бюджет қаражатын пайдаланудың мониторингі бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті орган бекіткен жергілікті маңызы бар мәселелерді шешуге бөлінген бюджет қаражатын және жергілікті өзін-өзі басқарудың кіріс көздерін пайдалану мониторингін жүргізу әдістемесіне сәйкес жүргізіледі.

5. Бағдарламаны іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

Ескерту. 5-бөлімге өзгеріс енгізілді - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

Бағдарламаны іске асыру нәтижесінде өңірлік дамуға және өсу әлеуетін жандандыру жөніндегі өңірлік бастамаларды ілгерілетуге қаржылық қолдау көрсетуді ұлғайту көзделген.

Бағдарламаның негізгі нәтижелері мыналар болады:

1) Инженерлік-көліктік инфрақұрылымды салу және қайта жаңарту жолымен өңірлерде экономикалық белсенділікті арттыру.

2) Өңірлердің инвестициялық тартымдылығын арттыру.

3) Қоршаған ортаны қорғау және экологиялық қауіпсіздікті сақтай отырып, кеңістіктік дамуды қамтамасыз ету.

4) Агломерациялар мен перспективалы қоныстарды дамытуды қолдау арқылы елдегі аумақтық шоғырлануды арттыру.

4-1) 320 тірек ауылдық елді мекенді жайластыру.

5) Халықтың жан басына шаққандағы жалпы өңірлік өнімнің деңгейі төмен және жоғары өңірлер арасындағы айырмашылықты 2009 жылғы 10 еседен 2020

жылы 8 есеге дейін азайту.

Мақсаттарға, нысаналы индикаторларға, міндеттерге, нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізуге жауапты мемлекеттік органдар: Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі, Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі, Қазақстан Республикасы Көлік және коммуникация министрлігі, Қазақстан Республикасы Қоршаған ортаны қорғау министрлігі, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері.

5. Бағдарламаны іске асыру кезеңдері

Бағдарламаны іске асыру екі кезеңде жүзеге асырылатын болады:

1-кезең - 2011 - 2012 жылдар - пилоттық болып табылады.

Пилоттық жылы Бағдарламаның бағыттары бойынша мемлекеттік қолдау көрсетудің шарттары, тетігі және тәртібі анықталатын болады, Бағдарламаны іске асыруға қатысты мәселелер бойынша қолданыстағы заңнамаға өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі, сондай-ақ әлеуметтік сектор мен тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықта жобаларды іске асыру үшін мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің жобаларын дайындау кезінде өңірлерге консультативтік көмек көрсетіледі.

2-кезең - 2013 - 2010 жылдар.

Бұл кезеңде еткен жылдары жиналған тәжірибені ескере отырып, өңірлерді дамыту бойынша толық ауқымда тиімді жұмыс жүзеге асырылатын болады.

6. Қажетті ресурстар және оларды қаржыландыру көздері

Бағдарламаны қаржыландыру республикалық және жергілікті бюджеттер қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да көздер есебінен және шегінде жүзеге асырылатын болады.

Бағдарламаны республикалық бюджеттен қаржыландыру көлемі:

2011 жылы - 176,5 млн. теңгені,

2012 жылы - 15 050,0 млн. теңгені**,

2013 жылы - 29 500,0 млн. теңгені**,

2014 жылы - 20 000,0 млн. теңгені**,

2015 жылы - 21 000,0 млн. теңгені**

Жергілікті бюджеттерден қоса қаржыландыру көлемі республикалық бюджеттен Бағдарлама шеңберінде іске асырылатын инвестициялық жобаларға бағытталған қаражат көлемі айқындалғаннан кейін анықталатын болады.

2016 - 2020 жылдарға - **.

**Қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттерді бекіту және нақтылау кезінде айқындалатын болады.

7. «Өңірлерді дамыту» бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары

Ескерту. 7-бөлім жаңа редакцияда - ҚР Үкіметінің 31.12.2013 № 1492 қаулысымен.

Р/с №	Іс-шараның атауы	Аяқталу нысаны	Жауапты орындаушылар	Орындалу мерзімі	Болжанатын шығыстар (млн теңге)
1	2	3	4	5	6
1. Бағдарламаны іске асыру бойынша ұйымдастыру іс-шаралары					
1	«Өңірлік саясат мәселелері жөнінде ведомствоаралық комиссия құру туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 24 желтоқсандағы № 1239 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы	ӨДМ	2013 жылғы сәуір	Талап етілмейді
2	Ағымдағы және болжанатын жұмыс орындарының дерекқорына қосу үшін мақұлданған инвестициялық жобалар бойынша жұмыс орындарын құру туралы ақпарат жинауды қамтамасыз ету	ӨДМ-ге ақпарат	Еңбекмині (жинақтау), облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын 1 ақпан, 1 тамыз	Талап етілмейді
2. Экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру және қолдау					
1	Қазақстан Республикасы қалаларының, аудандарының және ауылдық елді мекендерінің әлеуметтік-экономикалық дамуына зерттеу жүргізу және олардың одан әрі даму перспективасы	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭДСМ, «ЭЗИ» АҚ	2012 жылғы қаңтар	2011 жыл – 161,(
2	МЖӘ тетіктері бойынша әлеуметтік сектор мен ТКШ-да жобаларды іске асыру үшін МЖӘ-нің жобаларын дайындау кезінде өңірлерге консультативтік көмек көрсету жөніндегі қызметтерді іске асыру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭДСМ	2012 жылғы 15 ақпан	2011 жыл – 15,5
3	Алматы, Астана, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерацияларды дамытудың	ӨДМ-ге ақпарат	Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының,		Талап етілмейді

	нысаналы индикаторлары жөніндегі ақпараттың жыл сайын ұсынылуын қамтамасыз ету		Астана, Алматы қалаларының әкімдері, СА	Жыл сайын, шілде	
4	Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларының қала маңы аймақтарымен қоса ірі ауқымды топографиялық карталарын жасау	Ірі ауқымды топографиялық карталар	ӨДМ	Жыл сайын қаңтар	Республикалық бюджетте көзделген қараж шегінде
5	Елдің облыстарында қалыптастырылатын және әлеуетті агломерациялардың ғылыми негізделген агломерациялық әлеуетін (шекараларын, болжамды санын, демографиялық сыйымдылығын) анықтау бойынша жұмыс жүргізу және оларды ұзақ мерзімді перспективада тиімді дамыту бойынша ұсыныстар әзірлеу	ӨДМ-ге ақпарат	Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Қостанай, Павлодар облыстарының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
6	Астана және Алматы агломерацияларын дамытудың 2020 жылға дейінгі өңіраралық іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту (Өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссиямен келісуді ескере отырып)	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулылары	ӨДМ, Ақмола, Алматы облыстарының, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
7	Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларын дамытудың 2020 жылға дейінгі іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту (Өңірлік саясат мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссиямен келісуді ескере отырып)	Мәслихаттардың шешімдері	Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
8	Қазақстан Республикасының аумағын ұйымдастырудың Бас схемасын әзірлеу мен бекітуді аяқтағаннан кейін агломерацияларды енгізе отырып, ұзақ мерзімді кезеңге арналған өңірлерді аумақтық дамытудың өңіраралық схемаларын және шекара маңы аумақтары қала құрылысын жоспарлаудың кешенді схемаларын әзірлеу мәселесін пысықтау	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ӨДМ, облыстар әкімдері	2014 – 2017 жылдар қаңтар	Республикалық бюджетте көзделген қараж шегінде
2-1. Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерациялардың экон перспективалы бәсекеге қабілетті мамандандырылуын дамыту					
	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларында көп		ӨДМ (жинақтау), ЭБЖМ, БҒМ, ДСМ		

9	функционалды аймақтарды: көлік-логистика және процессинг қызметтерін; технологиялық трансфертті; инновациялық дамытуды; туристік-рекреациялық мамандандырылуды; халықаралық деңгейдегі медициналық және білім беру қызметтерін қалыптастыру және жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	, ККМ, СДШІА, Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері «ТДҰА» АҚ (келісім бойынша)	2013 жылғы шілде	Талап етілмейді
10	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларында индустриялық-инновациялық инфрақұрылымды қалыптастыру және дамыту жөнінде ұсыныстар енгізу (арнайы экономикалық және индустриялық аймақтар, технопарктер, бизнес-инкубаторлар)	ИЖТМ-ге ақпарат	Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	Талап етілмейді
11	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларында бизнесті жүргізу тартымдылығының мынадай: білікті жұмыс күшінің болуы; тауарлар мен көрсетілетін қызметтер нарығына жоғары қолжетімділік; өңірдің және әлемнің ең ірі қалаларымен дамыған көлік-коммуникациялық байланыстар; агломерация ішінде қозғалу жеңілдігі; қоршаған ортаның тазалығы факторларына қол жеткізу бойынша ұсыныстар енгізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ӨДМ (жинақтау), ЭБЖМ, ҚОСРМ, Еңбекмині, ККМ, Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2013 жылғы қаңтар	Талап етілмейді
12	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларында перспективалы өндірістерді қалыптастыру бойынша шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын шілде	Талап етілмейді
2-2. Инновациялық технологияларды қолдана отырып, Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалалары агломерациялар инфрақұрылымын үйлестіре (ұзақ мерзімді жоспарлау арқылы) дамытуды қамтамасыз ету					
	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларының ұзақ		ИЖТМ, ҚОСРМ, БҒМ, Еңбекмині,		

13	мерзімді даму перспективаларын ескере отырып, өндірістік, энергетикалық, инженерлік, көлік-коммуникациялық, су шаруашылығы, әлеуметтік және рекреациялық инфрақұрылымды кешенді (үйлестіре) дамыту бойынша инвестициялық жобаларды іске асыру	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ, Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын наурыз	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж сондай-ақ өзге қаражат шегінде
14	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларының тартымдылығын білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, әлеуметтік қамсыздандыру, рекреация және спорт объектілерін басым түрде салу арқылы күшейту шараларын қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	БҒМ, ДСМ, МАМ, Еңбекмині, Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын қаңтар	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж шегінде, сондай- МЖӘ тетігін қолдану шеңберінде
15	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларының тартымдылығын қоршаған ортаны қорғау объектілерін басым түрде салу арқылы (қатты - тұрмыстық қалдықтар полигоны, қоқыс өңдеу зауыттары, кәріз-тазалау құрылыстары) күшейту шараларын қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	ҚОСРМ (жинақтау), Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын шілде	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж шегінде, сондай- МЖӘ тетігін қолдану шеңберінде
16	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларында аварияларға, апаттарға және дүлей зілзалаларға қарсы іс-қимыл инфрақұрылымын дамыту	ӨДМ-ге ақпарат	ТЖМ (жинақтау), Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын қаңтар	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж шегінде
2-3. Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларында орталықтары бар агломерациялардың қа институционалдық саясатын жетілдіру					
17	Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылысының қолданыстағы жүйесінің тиімділігін агломерацияны тиімді басқару бөлігінде талдау және оны жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар	ӨДМ (жинақтау), Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2013 жылғы шілде	Талап етілмейді
	Ұзақ мерзімді агломерациялық дамуды ескере отырып, Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе,		Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау		Жергілікті бюджеттерде

18	Ақтау агломерацияларының құрамына кіретін елді мекендердің бас жоспарларына өзгерістер мен толықтырулар әзірлеу немесе енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	, Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдері	Жыл сайын қаңтар	көзделген қараж шеңберінде
19	Шымкент, Ақтөбе, Ақтау қалаларының қала маңы аймақтарын қала құрылысы жоспарлаудың кешенді схемасын әзірлеу	Облыстық мәслихат шешімі, ӨДМ-ге ақпарат	Ақтөбе, Маңғыстау , Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдері, мүдделі мемлекеттік органдар	2015 жылғы қаңтар	Жергілікті бюджеттерде көзделген қараж шегінде
20	Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе, Ақтау агломерацияларының тірек қаңқаларын айқындау кезінде ықтимал тәуекелдерге – табиғи (су тасқыны, сел, жер сілкінісі қауіптері), техногендік (өнеркәсіптік объектілердегі авариялар), экологиялық, көліктік , ресурстық және басқа да (мысалы, қалалардағы қылмыс деңгейі) тәуекелдерге талдау жүргізу	ӨДМ-ге ақпарат	ТЖМ (жинақтау), ККМ, ҚОСРМ, ІІМ , Ақмола, Алматы, Ақтөбе, Маңғыстау , Оңтүстік Қазақстан облыстарының, Астана, Алматы қалаларының әкімдері	2013 жылғы шілде	Талап етілмейді
2-4. Әрбір агломерация бойынша іс-қимыл стратегиясы					
Астана қалалық агломерациясы					
21	Астана қалалық агломерациясын жаңартылатын энергияны үнемдеу, биоинженерия, ғарыш техникасы мен технологиялар, басқа да басым бағыттар саласындағы жоғары технологиялар және инновациялар орталығы ретінде дамыту бойынша нақты шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Астана қаласы мен Ақмола облысының әкімдері, ҚОСРМ, БҒМ, ҰҒА, «ТДҰА » АҚ (келісім бойынша)	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
22	Астана қалалық агломерациясының экономикасын инновациялық дамытуға бағдарланған ғылыми-білім беру кластерін қалыптастыру бойынша нақты шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	БҒМ, ҰҒА, Астана қаласының және Ақмола облысының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
23	Халыққа медициналық кластер көрсететін жоғары мамандандырылған көмек көрсету жөніндегі шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	«Назарбаев Университеті» ДБҰ (келісім бойынша), Астана қаласының және Ақмола облысының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	Республикалық бюджетте көзделген қараж шегінде

24	Астана қаласында Щучинск-Бурабай курорттық аймағын тарта отырып, туристік кластер қалыптастыру жөнінде нақты шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Астана қаласының және Ақмола облысының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
25	Астана қаласынан Қарағанды, Көкшетау, Қостанай, Павлодар және Степногорск қалаларына автомобиль жолдарын реконструкциялау (ең төменгі жылдамдығы шектелген автобандар деңгейіне/ халықаралық деңгейге жеткізе отырып), сондай-ақ «Ақмол – Воздвиженка – Талапкер», « Астана қаласының айналма жолы (оңтүстік-батыс бөлігі)» автомобиль жолдарын салу жөнінде ұсыныстар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ (жинақтау), Астана қаласының, Ақмола, Қарағанды , Қостанай облыстарының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
Алматы қалалық агломерациясы					
26	Қапшағай қаласында және Іле ауданында индустриялық аймақтарды құру арқылы өңірдің өндірістік және сервистік орталығын қалыптастыра отырып , Алматы қаласының өнеркәсіптік кәсіпорындарын Қапшағай қаласына және Алматы агломерациясының басқа серіктес қалаларына көшіру жөнінде ұсыныстар енгізу	ИЖТМ-ге ақпарат	Алматы қаласының және Алматы облысының әкімдері	2013 жылғы қаңтар	Талап етілмейді
27	Алматы агломерациясында өңірдің көлік-логистика және процессинг қызметтерінің орталығын қалыптастыру жөнінде нақты шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	Алматы қаласының және Алматы облысының әкімдері, ККМ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
28	Өңірдің технологиялық трансферт және инновациялық бастамалар орталықтарын қалыптастыру жөнінде ұсыныстар енгізу (технологияларды коммерцияландыра отырып)	ИЖТМ-ге ақпарат	Алматы қаласының және Алматы облысының әкімдері, БҒМ, « ТДҰА» АҚ (келісім бойынша)	2013 жылғы қаңтар	Талап етілмейді
29	Өңірдің туристік кластерін одан әрі дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	ИЖТМ (жинақтау), Алматы қаласының , Алматы облысының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
30	Алматы қаласын өңірдің іргелі және қолданбалы ғылымдар (инновациялық кластер), халықаралық деңгейдегі білім	ИЖТМ -ге ақпарат	БҒМ, ҰҒА, ДСМ, Алматы қаласының		Жобалау құжаттамасында

	беру қызметтері орталығы ретінде одан әрі дамыту шараларын қабылдау		және Алматы облысының әкімдері	Жыл сайын қаңтар, шілде	көзделген қараж шегінде
31	Алматы қаласын халықаралық деңгейдегі медициналық қызметтер көрсету орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	Алматы қаласының және Алматы облысының әкімдері, ДСМ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж немесе өзге көзд шегінде
32	Алматы қаласынан Астана, Өскемен, Тараз, Шымкент, Ташкент қалаларына автомобиль жолдарын реконструкциялау (ең төменгі жылдамдығы шектелген автобандар деңгейіне/ халықаралық деңгейге жеткізе отырып) жөнінде ұсыныстар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ (жинақтау), Алматы қаласының, Қарағанды, Шығыс Қазақстан, Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан облыстарының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
Шымкент қалалық агломерациясы					
33	Шымкент агломерациясын өңірдің индустриялық орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан облысының әкімі, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ (келісім бойынша), «Шымкент» ӘКК» ҰК» АҚ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
34	Шымкент агломерациясын өңірдің ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан облысының әкімі, «Қазагро» ҰБХ» АҚ (келісім бойынша), «Шымкент» ӘКК» ҰҚ» АҚ, «Тараз» ӘКК» АҚ, «Қызылорда» ӘКК» АҚ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
35	Шымкент агломерациясын өңірдің көлік-логистика қызметтері мен дистрибуция орталығы ретінде (оның ішінде, Арыс қаласында көлік-логистика торабын құра отырып) дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан облысының әкімі, ККМ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
36	Шымкент агломерациясын өңірдің туристік кластері орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Оңтүстік Қазақстан облысының әкімі	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
Ақтөбе қалалық агломерациясы					
37	Ақтөбе агломерациясын өңірдің индустриялық орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау (металлургия	ИЖТМ-ге ақпарат			Жобалау құжаттамасында

	өнеркәсібінің, мұнай химиясы өнеркәсібінің одан әрі жасау өндірісі)		Ақтөбе облысының әкімі, «Ақтөбе» ӘКК» ҰК» АҚ	Жыл сайын қаңтар, шілде	көзделген қараж шегінде
38	Ақтөбе агломерациясын өңірдің инновациялық орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Ақтөбе облысының әкімі, «ТДҰА» АҚ (келісім бойынша)	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
39	Өңірдің көлік-логистика хабын дамыту, сондай-ақ Ақтөбе – Хромтау – Қандыағаш «үштігінде » көліктің жүрдек түрлерін енгізу , Қандыағаш қаласында көлік-логистика торабын құру жөнінде ұсыныстар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	Ақтөбе облысының әкімі, ККМ	2013 жылғы шілде	Талап етілмейді
40	Ақтөбе қаласынан Астана, Ақтау, Атырау және Орал қалаларына автомобиль жолдарын реконструкциялау (ең төменгі жылдамдығы шектелген автобандар деңгейіне/ халықаралық деңгейге жеткізе отырып) жөнінде ұсыныстар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ (жинақтау), Ақтөбе, Атырау, Батыс Қазақстан, Маңғыстау облыстарының әкімдері	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
41	Ақтөбе қаласын Қазақстанның батыс облыстары мен Ресей Федерациясының шекара маңы аудандары үшін халықаралық деңгейдегі медициналық қызметтер көрсету орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ӨДМ-ге ақпарат	Ақтөбе, Атырау, Батыс Қазақстан, Маңғыстау облыстарының әкімдері, ДСМ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Республикалық және жергілікт бюджеттерде көзделген қараж немесе өзге көзд шегінде
Ақтау қалалық агломерациясы					
42	Ақтау агломерациясын өңірдің индустриялық орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау (одан әрі бөліністегі мұнай – химия, химия, металл өңдеу өнеркәсібін шығару; мұнай-газ секторына қызмет көрсету салаларын дамыту (сервистік және көліктік қызмет көрсету)	ӨДМ-ге ақпарат	Маңғыстау облысының әкімі, МГМ, «Каспий» ӘКК» ҰК» АҚ	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
	Көлік-логистика хабын одан әрі дамыту бойынша ұсыныстар енгізу (Ақтау («Ақтау теңіз порты» АЭА) халықаралық теңіз портын жаңғырту және оның базасында мультимодальдік көлік-логистика орталығын құру («Солтүстік-Оңтүстік» және «				

43	ТРАСЕКА» халықаралық көлік дәліздерінің қиылысындағы торап), «Ақтау теңіз порты» АЭА құрылымына трансұлттық өндірістерді және әлемдік брендтегі өндірістерді (мұнай-газ өнеркәсібінде, машина жасау саласында және мұнай химиясында) тарту	ӨДМ-ге ақпарат	Маңғыстау облысының әкімі, ИЖТМ, ККМ	2013 жылғы шілде	Талап етілмейді
44	Ақтау агломерациясын «Кендірлі» курорттық аймағының базасында халықаралық деңгейдегі теңіз туризмі орталығы ретінде дамыту жөнінде шаралар қабылдау	ИЖТМ-ге ақпарат	Маңғыстау облысының әкімі, Қаржымині	Жыл сайын қаңтар, шілде	Жобалау құжаттамасында көзделген қараж шегінде
45	Ақтау қаласынан Форт-Шевченко, Құрық, Жаңаөзен елді мекендеріне, сондай-ақ Атырау қаласына автомобиль жолдарын реконструкциялау (ең төменгі жылдамдығы шектелген автобандар деңгейіне/ халықаралық деңгейге жеткізе отырып) жөнінде ұсыныстар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ (жинақтау), Маңғыстау облысының әкімі	2013 жылғы 1-тоқсан	Талап етілмейді
3. Қазақстан өңірлерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және экономикалық дамуына жәрдемдесу					
1	«Өңірлерді дамыту» бағдарламасы шеңберінде жобаларды іске асыру, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқаруды мемлекеттік қолдау	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ӨДМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	2011 – 2020 жылдар	2012 жылы – 050,0**; 2013 жылы – 500,0**; 2014 жылы – 980,0**; 2015 жылы – 000,0**; 2016 – 202 жылдары**
2	Барлық өңірлерде қоқыс өңдейтін зауыттар салу үшін өңірлерде жиналған қатты тұрмыстық қалдықтар көлемінің есебін жүргізу	ӨДМ-ге ақпарат	ҚОСРМ (жинақтау), облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	Жыл сайын 1 ақпан	Талап етілмейді
3	Өңірлік, мемлекетаралық ынтымақтастықты және көлік дәліздерін, әсіресе, интеграциялық келісімдер шеңберінде дамытуды жандандыру бойынша нақты ұсыныстар мен жобалар енгізу	ӨДМ-ге ақпарат	ККМ, шекара маңындағы аумақтардың әкімдері	Жыл сайын 1 ақпан	Талап етілмейді
4. Ауылдық аумақтарды дамыту					

1	АЕМ-нің әлеуметтік-экономикалық дамуына мониторинг жүргізу	ӨДМ-ге ақпарат	Облыстардың әкімдері	Жыл сайын 1-тоқсан	Талап етілмейді
2	АЕМ-нің әлеуметтік-экономикалық даму әлеуетін анықтау	ӨДМ-ге ақпарат	Облыстардың әкімдері	Жыл сайын 2-тоқсан	Талап етілмейді
3	АЕМ-ге мынадай топтар бөлінісінде жіктеу жүргізу: аудан орталықтары; ТАЕМ; ауылдық округтердің, ауылдар мен кенттердің орталықтары; басқа да АЕМ	ӨДМ-ге ақпарат	Облыстардың әкімдері	2013 жылғы желтоқсан	Талап етілмейді
4	ТАЕМ-ді дамытудың кешенді жоспарларын, облыстық және аудандық іс-шаралар жоспарын әзірлеу бойынша әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу	Әдістемелік ұсынымдар	ӨДМ, «ЭЗИ» АҚ (келісім бойынша)	2013 жылғы қазан	Талап етілмейді
5	Аудан орталықтары мен ТАЕМ-ді дамытудың жеке кешенді жоспарларын әзірлеу және бекіту	Облыстық мәслихаттың шешімі	Облыстардың әкімдері	2014 жылғы наурыз	Талап етілмейді
6	Ауылдық округтердің, ауылдар мен кенттердің орталықтарын дамыту бойынша облыстық іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту	Облыстық мәслихаттың шешімі	Облыстардың әкімдері	2014 жылғы наурыз	Талап етілмейді
7	Даму әлеуеті жоғары және орташа басқа да АЕМ-ді дамыту бойынша аудандық іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту	Аудандық мәслихаттың шешімі	Облыстардың әкімдері	2014 жылғы наурыз	Талап етілмейді
8	Ауылдық аумақтарды дамыту бойынша бюджеттік инвестициялық жобаларды өңірлік даму саласындағы орталық уәкілетті органмен келісу	Бюджеттік инвестициялық жобалардың тізбесі	ӨДМ, ЭБЖМ, облыстардың әкімдері	Жыл сайын	Талап етілмейді
9	Ауылдық жерлердегі мамандарды жалдамалы тұрғын үймен жеңілдетілген қамтамасыз ету бойынша «Қолжетімді тұрғын үй 2020» бағдарламасына өзгерістер мен толықтырулар енгізу	Қазақстан Республикасы Үкіметі қаулысының жобасы	ӨДМ, АШМ	2014 жылғы желтоқсан	Талап етілмейді

10	Жергілікті атқарушы органдардың Кешенді жоспарлар мен іс-шаралар жоспарларының іске асырылу барысы туралы өңірлік даму саласындағы уәкілетті органға жыл сайын ақпарат беруі	ӨДМ-ге ақпарат	Облыстардың әкімдері	Жыл сайын қазан	Талап етілмейді
11	Ауылдық аумақтарды дамыту туралы ақпарат беру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ӨДМ, облыстардың әкімдіктері	Жыл сайын 1 -тоқсан	Талап етілмейді
	Республикалық бюджеттен бөлінетін қаражаттың барлығы				2011 жылы – 17[illegible] млн. тең[illegible] 2012 жылы – [illegible] 050,0 млн. теңге 2013 жылы – [illegible] 500,0 млн. теңге 2014 жылы – [illegible] 980,0 млн. теңге 2015 жылы – [illegible] 000,0 млн. теңге 2016 - 202[illegible] жылдары**

Ескертпе:

**қаражат көлемі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті қаржы жылдарына арналған республикалық және жергілікті бюджеттерді бекіту кезінде айқындалатын болады.

аббревиатуралардың толық жазылуы:

ӨДМ – Қазақстан Республикасы Өңірлік даму министрлігі

ЭБЖМ – Қазақстан Республикасы Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі

Қаржымині – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі

ИЖТМ – Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі

ККМ – Қазақстан Республикасы Көлік және коммуникация министрлігі

Еңбекмині – Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі

ДСМ – Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі

МАМ – Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі

БҒМ – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі

ҚОСРМ – Қазақстан Республикасы Қоршаған орта және су ресурстары министрлігі

МГМ – Қазақстан Республикасы Мұнай және газ министрлігі
ІІМ – Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі
СДШІА – Қазақстан Республикасы Спорт және дене шынықтыру істері агенттігі
СА – Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі
ҰҒА – Қазақстан Республикасы Ұлттық ғарыш агенттігі
«ЭЗИ» АҚ – «Экономикалық зерттеулер институты» акционерлік қоғамы
«Медициналық холдинг» АҚ – «Ұлттық медициналық холдинг» акционерлік қоғамы
«ТДҰА» АҚ – «Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттік» акционерлік қоғамы
«ҚазАгро» ҰБХ» АҚ – «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамы
«Назарбаев Университеті» ДБҰ – «Назарбаев Университеті» дербес білім беру ұйымы
«ӘКК» ҰК» АҚ – «Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамы
«ӘКК» АҚ – «Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы» акционерлік қоғамы
АЭА – арнайы экономикалық аймақ
МЖӘ – мемлекеттік-жекешелік әріптестік.

«Өңірлерді дамыту» бағдарламасына
1-қосымша

Осы Бағдарламада Қазақстан Республикасының қоныстандырылуының топтық жүйелер желісінің агломерациялық әлеуетін анықтау үшін КСРО Ғылым Академиясының География Институтының (қазіргі Ресей ғылым академиясының география институты) әдістемесі пайдаланылған.

Осы әдістеме үш негізгі критерийге сүйенеді:
1) өзектегі адам санының шегі (мың адам);
2) өзектегі жету уақытының шегі (1,5-сағатта жету);
3) өзектегі даму шегі (агломерацияның даму коэффициенті 1,0-дан жоғары).

Агломерациялар дамуының деңгейлерін бағалау үшін адамның көптігіне, қалалар мен қала тұрпатындағы кенттердің санынан және олардың агломерациялардың сомалық адам санындағы үлесіне байланысты болатын және мынадай формула бойынша есептелетін агломерацияның даму коэффициенті алынады:

$$К_{разв.} = P \times (M \times m + N \times n),$$

мұндағы:

P — агломерациялардың қала халқының саны;
M және N - қалалар мен қала тұрпатындағы кенттердің саны сәйкесінше;
m және n- олардың қала халқының үлесіндегі саны сәйкесінше.

1-кесте

01.01.2010 жылғы жағдай бойынша агломерациялардың даму коэффициенттерін есептеу

р/с №	Қоныстандырудың топтық жүйесінің орталық-қала атауы	Қоныстандыру жүйесінің қала халқының шарты саны, млн.адам	Қалалар			Mxm	Өзге мекендер			Nxn	Агломерациялардың даму коэффициенті
			Саны, бірлік	Халық саны, млн. адам	Қоныстандыру жүйесінің шартты қала санындағы халық үлесі		Саны, бірлік	Халық саны, млн. адам	Қоныстандыру жүйесінің шартты қала санындағы халық үлесі		
		P	M		m		N		n		
1	Алматы	1,7814	5	1,5645	0,8783	4,3915	24	0,2169	0,1217	2,9208	13,03
2	Шымкент	0,9148	3	0,6408	0,7	2,1	20	0,274	0,3	6,0	7,4
3	Астана	0,689	1	0,684	0,9928	0,9928	1	0,005	0,072	0,0072	0,689
4	Ақтөбе	0,333	3	0,320	0,961	2,883	1	0,013	0,039	0,039	0,97
5	Ақтау	0,1664	1	0,1564	0,9399	0,9399	2	0,01	0,0601	0,1202	0,18

«Өңірлерді дамыту» бағдарламасына
2-қосымша

Осы Бағдарламада Қазақстан Республикасының қоныстандырылуыны топтық жүйелер желісінің агломерациялық әлеуетін айқындай үшін КСРО Ғылым академиясының География институтының (қазіргі Ресей ғылыми академиясының география институты) әдістемесі пайдаланылған.

Осы әдістеме үш негізгі критерийге сүйенеді:
1) өзектегі адам санының шегі (мың адам);
2) өзектегі жету уақытының шегі (1,5-сағатта жету);
3)өзектегі даму шегі (агломерацияның даму коэффициенті 1,0-дан жоғары).

1. Агломерациялардың демографиялық сыйымдылығын олардың ресурстық әлеуеті бойынша айқындау.

Белгілі бір ауданның жалпы демографиялық сыйымдылығы (ДС) аумақтары, су ресурстары, рекреациялық ресурстар, қала маңы ауыл шаруашылық базасы бойынша жеке ДС салыстыру негізінде айқындалады.

Өнеркәсіптік және азаматтық құрылысқа жарамды аумақтардың болуына қатысты демографиялық сыйымдылықты айқындау қарастырылатын факторлар жиынтығы бойынша ең жоғарғы бағаға ие болған аумақтарды есептеуден алынады. 1 мың тұрғынға арналған аумақта қажеттіліктің болжамды көрсеткіші 20-25 га-ға тең.

1-кесте

Өнеркәсіптік және азаматтық құрылысқа жарамды аумақтардың болуына қатысты демографиялық сыйымдылықты есептеу

р/с №	Агломерациялар	Өнеркәсіптік және азаматтық құрылысқа жарамды аумақтардың ауданы, мың га	Аумақтардың болуы жөніндегі демографиялық сыйымдылық, мың адам
1	2	3	4
1	Алматы	512,4	12810
2	Астана	1620	40500
3	Шымкент	1522	38050
4	Ақтөбе	346,4	8 660,0
5	Ақтау	27,0	687,0

Жер асты және жер үсті сулары ресурстарының болуы жөніндегі демографиялық сыйымдылықты айқындау сараланған түрде жүргізіледі.

Жер үсті сулары бойынша аумақтың сыйымдылығы мынадай формуламен айқындалады

Д 2 = Р К х 1 0 0 0 / р ,

м ұ н д а ғ ы :

Д2-аумақтың жеке ДС;

Р - ауданға кіру кезіндегі су ағындарындағы су шығындарының сомасы, $м^3$/тәу;

р -1 мың тұрғынның нормативтік сумен қамтылуы, $м^3$/тәу. (1000-нан 2000 $м^3$/тәу дейін);

К - ағын суларды араластырудың қажеттілігін ескеретін коэффициент (оңтүстік ағыс өзендерінде К=0,2, солтүстік ағыс өзендерінде К=0,1).

Жер асты сулары бойынша аумақтың сыйымдылығы мынадай формуламен айқындалады Д3=ЭТх1000/Р0,

м ұ н д а ғ ы :

Д3- аумақтың жеке ДС;

Э-жер асты ағынын пайдаланушылық модулі, $м^3$/тәу. х $км^2$);

Тр-аудан аумағы, $км^2$;

Р0-1 мың тұрғынды сумен жабдықтаудың арнайы нормативі.

2-кесте

Жер үсті сулары ресурстарының болуы жөніндегі демографиялық сыйымдылықты есептеу

р/с №	Агломерациялар	Ауданға кіру кезінде су ағындарында ағысу шығындарын ың сомасы, мың.$м^3$/тәу	1 мың тұрғынның нормативтік сумен қамтылуы, $м^3$/тәу	Ағын суларды араластырудың қажеттілігін ескеретін коэффициент	Жер үсті суларының ресурстары бойынша демографиялық сыйымдылығы, мың адам
1	2	3	4	5	6

1	Алматы	9590,4	200	0,2	3836
2	Астана	6134,4	200	0,1	3067
3	Шымкент	1140,48	200	0,2	1140
4	Ақтөбе	Сумен жабдықтаудың қайнар кезі болып саналмайды			
5	Ақтау	Жер үсті сулары ресурстары қамтылмаған			

3-кесте

Жер асты сулары ресурстарының болуы жөніндегі демографиялық сыйымдылықты есептеу

р/с №	Агломерациялар	Жер асты сулары кен орындарының сомалық дебиті, мың м^3/тәу	1 мың тұрғынды сумен қамтудың сомалық нормативі, м^3/тәу	Жер асты суларының ресурстары бойынша демографиялық сыйымдылығы , мың адам
1	2	3	4	5
1	Алматы	7058,5	300	23528
2	Астана	133,9	300	446
3	Шымкент	1665,0	300	5550
4	Ақтөбе	393,3	300	1 331,0
5	Ақтау			

Қала маңы ауыл шаруашылығы базасын ұйымдастыру шарттары бойынша демографиялық сыйымдылықты айқындау мынадай формула бойынша жүргізіледі:

$$Д6 = (Т2 \times О,1 \times 1000) : 5,$$

мұндағы, Д6-аумақтың жеке демографиялық сыйымдылығы;

Т2-ауыл шаруашылығына қолайлы және шектеулі қолайлы аумақтар, км^2;

0,1-ауданның ауыл шаруашылық жерлерін қала маңы базасы ретінде пайдалану мүмкіндігін ескеретін коэффициент;

5-қала маңы ауыл шаруашылығы базасы жерлерінде ауданның 1 мың тұрғындарының қажеттілігін көрсететін болжамды көрсеткіш.

4-кесте

Қала маңы ауыл шаруашылығы базасын ұйымдастыру шарттары бойынша демографиялық сыйымдылықты есептеу

р/с №	Агломерациялар	Ауыл шаруашылығына қалыпты және шектеулі қалыпты аумақтар, км^2;	Қала маңы ауыл шаруашылығы базасын ұйымдастыру шарттары бойынша демографиялық сыйымдылығы, мың адам
1	2	3	4
1	Алматы	20174	10087
2	Астана	4919	2460
3	Шымкент	5689	4074
4	Ақтөбе	1 115,0	230,0
5	Ақтау	20,7	415,4

5-кесте

Ресурстық әлеуеті бойынша Қазақстанның ең ірі агломерациялар орталықтарының демографиялық сыйымдылығының жеке көрсеткіштері (жиынтық кесте)

р/с №	Агломерациялар	Құрылысқа арналған аумақтарының болуы бойынша демографилық сыйымдылығы, мың адам	Су ресурстарының болуы бойынша сомалық демографиялық сыйымдылығы	Оның ішінде:		
				Жер үсті суларының ресурстары бойынша демографиялық сыйымдылығы, мың адам	Жер асты суларының ресурстары бойынша демографиялық сыйымдылығы, мың адам	Қала маңы ауыл шаруашылық базасын ұйымдастыру шарттары бойынша демографиялық сыйымдылығы, мың адам
1	Алматы	12810	27364	3836	23528	10087
2	Астана	40500	3513	3067	446	2460
3	Шымкент	38050	6690	1140	5550	4074
4	Ақтөбе	8 660,0	1 331,0	-	1331,0	230,0
5	Ақтау	687,0		-		415,4

2. Қалыптастырылатын агломерациялардың барынша жоғары және оңтайлы саны.

Халықтың барынша жоғары және оңтайлы санын айқындау үшін мынадай тәсіл пайдаланған.

Агломерациялар халқының теориялық барынша жоғары саны 5-кестенің негізінде айқындалады, онда аталған агломерациялардың ресурстық әлеуетінің алуан түрлері бойынша демографиялық сыйымдылықтар көрсеткіштері келтірілген. 5-кестеден көріп отырғанымыздай, халықтың барынша жоғары теориялық саны- Алматы агломерациясы бойынша 27,3 млн. адам, 40,5 млн. адам — Астана агломерациясы бойынша және 38 млн. адам - Шымкент агломерациясы бойынша.

Аумақтардың демографиялық сыйымдылығының шектік (барынша жоғары) мәндері мынадай болып келеді:

1) Алматы агломерациясы бойынша - 10,09 млн. адам (қала маңы ауыл шаруашылығы базасын дамыту шарттары бойынша);

2) Астана агломерациясы бойынша - 2,46 млн. адам (қала маңы ауыл шаруашылығы базасын дамыту шарттары бойынша);

3) Шымкент агломерациясы бойынша- 4,07 млн. адам (қала маңы ауыл шаруашылығы базасын дамыту шарттары бойынша).

4) Ақтөбе агломерациясы бойынша - 1,3 млн. адам (сумен қамту шарттары бойынша). Мұндай жағдайда осы сан алынды, өйткені біздің ойымызша, осы өңірде сумен жабдықтау есебінен дамыту ауыл шаруашылығы база есебінен дамытуға қарағанда үлкен перспективаларға ие;

5) Ақтау агломерациясы бойынша - 415,4 мың адам (қала маңы ауыл шаруашылығы базасын дамыту шарттары бойынша).

«Өңірлерді дамыту» бағдарламасына
3-қосымша

Осы Бағдарламада Қазақстан Республикасының қоныстандырылуының топтық жүйелер желісінің агломерациялық әлеуетін анықтау үшін КСРО Ғылым академиясының География институтының (қазіргі Ресей ғылым академиясының География институты) әдістемесі пайдаланылған.

Осы әдістеме үш негізгі критерийге сүйенеді:

1) өзектегі адам санының шегі (мың адам);

2) өзектегі жету уақытының шегі (1,5-сағатта жету);

3)өзектегі даму шегі (агломерацияның даму коэффициент 1,0-дан жоғары).

Агломерациялық ареалды қайта лимиттеу үшін (шекараларды орнату) изохрон әдісі пайдаланған, ол агломерация орталығына (негізіне) сапар жасауға қажетті уақыт шығындарын есептейді. Агломерация шекарасы ретінде бірінші деңгейлі агломерациялар үшін 1,5-сағаттық изохрона және екінші деңгейлі агломерациялар үшін 1,0-сағаттық изохрона бекітілген. Аталған әдістің көмегімен агломерация аумағының шегінде елді мекендер сәйкестендірілген.

Астана агломерациясының көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронына Ақмола облысының Аршалы, Целиноград және Шортанды аудандары кіреді.

1 -кесте

Көлік жетімділігінің (изохрон) уақытын есептеу

р/с №	Атауы (елді мекендер)	Автомобиль жолы бойынша агломерация негізінен қашықтығы, км	Орташа жылдамдық , км/сағ.	Елді мекеннен жолдағы уақыт, сағ. мин. (3-бағ./4-бағ.)
1	2	3	4	5
1	Астана-Аршалы ауданы	66	90	0,73
2	Астана - Целиноград ауданы	111	90	1,23
3	Астана - Шортанды ауданы	59	90	0,66

Алматы агломерациясының көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронына Алматы облысының бес әкімшілік ауданы - Қарасай, Талғар, Іле, Еңбекшіқазақ, Жамбыл, сондай-ақ Қапшағай қала әкімшілігі кіреді.

2-кесте

Көлік жетімділігінің (изохрон) уақытын есептеу

р/с №	Атауы (елді мекендер)	Автомобиль жолы бойынша агломерация негізінен қашықтығы, км	Орташа жылдамдық, км/сағ.	Елді мекеннен жолдағы уақыт, сағ. мин. (3-бағ./4-бағ .)
1	2	3	4	5
1	Алматы- Қапшағай қ.	75	90	0,83
2	Алматы - Талғар ауданы	31	90	0,34

3	Алматы -Еңбекші қазақ ауданы	59	90	0,66
4	Алматы - Қарасай ауданы	26	90	0,29
5	Алматы-Іле ауданы	39	90	0,43
6	Алматы- Жамбыл ауданы	52	90	0,58

Шымкент агломерациясының көлік жетімділігінің 1,5-сағаттық изохронына Арыс қала әкімшілігі, Бәйдібек, Түлкібас, Қазығұрт, Төлеби, Ордабасы, Сайрам аудандары кіреді.

3-кесте

Көлік жетімділігінің (изохрон) уақытын есептеу

р/с №	Атауы (елді мекендер)	Автомобиль жолы бойынша агломерация негізінен қашықтығы, км	Орташа жылдамдық, км/сағ.	Елді мекеннен жолдағы уақыт, сағ. мин. (3-бағ./4 - бағ.)
1	2	3	4	5
1	Шымкент - Арыс	102	90	1,13
2	Шымкент - Бәйдібек ауданы	87	90	0,97
3	Шымкент - Қазығұрт ауданы	77	90	0,86
4	Шымкент - Ордабасы ауданы	51	90	0,57
5	Шымкент - Сайрам ауданы	26	90	0,29
6	Шымкент - Төлеби ауданы		90	0,00
7	Шымкент - Түлкібас ауданы	78	90	0,87

Ақтөбе агломерациясының көлік жетімділігінің 1,0-сағаттық изохронына Алға, Қарғалы, Мәртөк, Хромтау аудандарының, Хромтау және Қандыағаш қалаларының елді мекендері кіреді.

4-кесте

Көлік жетімділігінің (изохрон) уақытын есептеу

р/с №	Атауы (елді мекендер)	Автомобиль жолы бойынша агломерация негізінен қашықтығы, км	Орташа жылдамдық, км/ сағ.	Елді мекеннен жолдағы уақыт, сағ. мин. (3-бағ./4-бағ.)
1	2	3	4	5
1	Ақтөбе- Алға ауданы	51	90	0,57
2	Ақтөбе-Хромтау	90	90	1,0
3	Ақтөбе- Қандыағаш қ.	90	90	1,00
4	Қарғалы ауданы	-	-	-
5	Мәртөқ ауданы	92	90	1,02
6	Хромтау ауданы	152	90	1,68

Ақтау агломерациясының көлік жетімділігінің 1-сағаттық изохронына Мұнайлы ауданы кіреді.

5-кесте

Көлік жетімділігінің (изохрон) уақытын есептеу

р/с №	Атауы (елді мекендер)	Автомобиль жолы бойынша агломерация негізінен қашықтығы, км	Орташа жылдамдық, км/сағ.	Елді мекеннен жолдағы уақыт, сағ. мин. (3-бағ./4-бағ.)
1	2	3	4	5
1	Ақтау - Мұнайлы ауданы	90	90	1

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК